

תזמורת

1946 - 1942

הברנינגד לי

יובל הופנקו (עמידרור) בקונצרט לחיילים

שמשון דרורי בקונצרט בבריסל

מוני ריקליס במסדר בזנדרמונדה

תזמורת
1942 - 1946
הבריקדלי

כתב: משה אור

המערכת: משה אור, יצחק בוכמן, צבי זיו (ברדיצ'בסקי),

זוד פנתי, שרה רונלי-ריקליס.

תוכן העניינים

5 הקדמה ודברי תודה

1942

6 לידתה של התזמורת
6 סרפנד
7 צעדים ראשונים
9 קודם חיילים - נגנים אחר-כך
11 ליכוד בתוך רבי-גוניות

1943 - 1944

13 שניים במקום אחד
14 שגרת עבודה וביקורת מגורים (Barrack Inspection)
16 התגבשות הרפרטואר
18 מתסכית ברזיו עד להופעה בפני...פרדות
22 התזמורת לוחמת על הכבוד הלאומי

1945 - 1946

24 הירידה מצרימה
32 בדרך לבריגדה
33 בבריגדה
33 אנטוורפן
37 דנדרמונדה
38 גנט
39 אחרית דבר
40 תמונות חברי התזמורת

הקדמה ודברי תודה

כל המתואר בחוברת זאת אירע בשנים 1942-1946, כלומר לפני כ-55 שנה. היו אלה שנות מלחמת העולם השנייה, אשר מוראותיה איימו להגיע גם לארצנו. ב-1942 עמדו גייסות הגרמנים בפיקודו של הגנרל רומל בשערי אל-עלמיין, לא הרחק מאלכסנדריה שבמצרים. מנהיגי היישוב החליטו על התגייסות-רבתי של הנוער הארצישראלי לצבא הבריטי, וזאת לשתי מטרות: להשתתף במאמץ הכללי של המלחמה בנאצים, ולהגן על ארצנו במקרה שהגרמנים יגיעו אליה. לצורך המטרה הראשונה החלה ההתנדבות ליחידות השונות של הצבא הבריטי כבר ב-1939, אך לצורך המטרה השנייה סוכם עם הבריטים על הקמת יחידות מיוחדות - יחידות ה"באפס"⁽¹⁾.

מן הפלוגות השונות של הבאפס היו אמורים להיאסף נגנים ויודעי-מוסיקה לצורך הקמת תזמורת.

כל זה אירע כאמור לפני כ-55 שנה, ובדרך הטבע נשתכחו פרטים רבים בזמן הרב שחלף. רבים מגיבורי חוברת זאת אינם עוד בחיים, אחדים אף לא ניתן היה לאתר, ואילו הנותרים מספרים כאן במבט לאחור וממרחק של עשרות שנים, את סיפורה של תזמורת הבריגדה, אמה-הורתה של תזמורת צה"ל.

כאשר התחלנו במלאכה לא האמנו שהיענות החברים תהיה כה נרחבת וכה נלהבת. כל מי שהגיב בחיוב לפנייתנו הוסיף פרטים, מסמכים ותמונות, אשר איפשרו הרכבת פסיפס צבעוני של תזמורת הבריגדה. על כך - תודתנו הרבה.

עם זאת, ייתכן שפה ושם טעינו בתיאור האירועים, חזרנו על כמה מהם, הקדמנו את המאוחר או איחרנו את המוקדם, או נשתכחו מאתנו פרטים מסויימים. קבלו נא את התנצלותנו הכנה על כך. הדברים המתפרסמים בחוברת זו, מבוססים על זכרונותיהם הסובייקטיביים של החברים.

בסקירת תולדותיה של התזמורת נעזרנו רבות במאמרו החשוב של חברנו צבי זיו (ברדיצ'בסקי) שנתפרסם ב"ספר ההתנדבות".

את קטעי העתונים המפוזרים פה ושם בדפי החוברת - המוסיפים נופך של אותנטיות לטקסט הכתוב - ליקטנו בארכיון מוזיאון ה"הגנה" על שם אליהו גולומב בתל-אביב.

אנחנו מתנצלים על איכות התמונות. הן הוצאו ממגירות ישנות, או מתוך דפי עיתונים מצהיבים. הזמן הרב שחלף ופגע הטבע מאז, השאירו בהן את אותותיהן. עשינו את מירב המאמצים כדי שהחוברת תצא מושלמת ככל האפשר. אם הצלחנו - זה שכרנו.

הוועדה היוזמת

קיץ, 1998

The Buffs ⁽¹⁾

לידתה של התזמורת

למרות כל המאמצים, שכללו גם התכתבות עם משרד המלחמה הבריטי והגנזך המרכזי של הממשלה בלונדון, לא עלה בידינו למצוא מסמך המורה על הקמת תזמורת צבאית יהודית בסרפנד (צריפין), ולכן אין לנו תאריך שבו נוכל "לחגוג יום הולדת" לתזמורת. ההיסטוריון יואב גלבר כותב בספרו "תולדות ההתנדבות" (עמ' 228), כי "בקיץ 1942 נולדו הלהקה הצבאית היהודית והתזמורת הצבאית היהודית".

שאלה נוספת שניסינו להשיב עליה היתה: מי יזם את הקמת התזמורת. גלבר מתייחס לכך בקצרה וכותב (שם) כי לאחר שהסוכנות נכשלה במאמציה להוצאת עתון בעברית לכל המתגייסים מארץ-ישראל, היא חיפשה דרכים ממוסדות אחרות לבטא את המכנה המשותף למתנדבים היהודים בפזוריהם. אחת הדרכים היתה הקמת התזמורת.

מידע נוסף שאבנו ממכתבה של נחמה עמידרור (הופנקו) אלמנתו של המנצח הראשון של התזמורת, יובל הופנקו. היא כותבת כי יובל נתמנה על-ידי הסוכנות היהודית כאחד המקשרים עם שלטונות הצבא הבריטי היות והרבה להופיע במחנות הצבא, עם תזמורת תלמידי הקונסרבטוריון "שולמית". בתזמורת זו ניגנו גם חברנו יצחק בוכמן, וכן שושנה תפוחי (אלמנתו של חברנו יחזקאל תפוחי). שושנה זוכרת כי בקונצרטים אלה נשאל יובל הופנקו מדוע אין בארץ תזמורת כלי נשיפה, ויובל, כנציג הסוכנות, העלה את הנושא בפני קולונל לסטר, מפקד בסיס הטיירוניס הארץ-ישראליים המרכזי (P.R.T.D.).⁽¹⁾ לסטר, שנחשב לידיד היהודים, הסכים להקמת תזמורת כלי נשיפה יהודית בבסיסו ויובל הופנקו נתמנה למנצחה. לנשיא התזמורת התמנה מייג'ור בירד. כך או כך, ניתן לקבוע בוודאות כי בחודשים מאי-יוני של שנת 1942 נוסדה התזמורת הצבאית היהודית בסרפנד.

סרפנד

סרפנד - עיר צבאית בגודל תל-אביב שגבולותיה ראשון לציון במערב, הכפר הערבי בית-זגן במזרח, באר יעקב בדרום ומוקפת מכל עבריה בפרדסי הדרים, וכולה מחנות ובסיסי צבא ובהם חיילים וחיילות מכל מדינות האימפריה הבריטית שהיתה אז בשיא גודלה ותפארתה על כליל מדיהם ולשוונותיהם - זוהי סרפנד. ראינו שם חיילים סקוטים לבושי חצאיות צבעוניות, חיילים הודים וסיקים עם טורבנים ומצנפות, חיילים אוסטרלים עם כובעיהם רחבי השוליים וחיילים ניו-זילנדים עם כובעיהם המחודדים, חיילות A.T.S.⁽²⁾ בכובעים ירוקים וחיילות W.A.A.F.⁽³⁾ בכובעים כחולים, אחיות רחמניות בשביסים לבנים ועליהם מוטבע צלב אדום. שמענו אנגלית בדיאלקטים שונים, שפות אורדו (הודית) וערבית שכן

(1) Palestine Recruits Training Depot

(2) Auxilliary Territorial Service - שירות העזר לנשים

(3) Women's Auxilliary Air Force - שירות העזר לנשים בחיל האוויר

בין החיילים היהודים היו הרבה מוסלמים דוברי ערבית וכן חיילי הליגיון הערבי של עבר הירדן וחיילים ערבים שהתנדבו לפלוגות ה"באפס" (פלוגות 1, 3 ו-5 בלבד, כי מתנדבים ערבים נוספים לא התגייסו, וגם אלה שהתגייסו ערקו במהרה עם נשקם לאחר התשלום הראשון. המספרים 2 עד 32 וכן 100 יוחדו לפלוגות ה"באפס" היהודיות). בנוסף נשמעו שם השפות יוונית פולנית ויוגוסלבית אותן דברו מתנדבים מהארצות שנכבשו בידי הגרמנים. פה ושם הסתובבו שבויים איטלקים כשעל בגדיהם מתנוססות האותיות P.O.W. (1) שעסקו בעבודות שונות במחנה ודיברו בלשונם המתנגנת.

כיאות לעיר היה בסרפנד מרכז מסחרי, מעין שופינג סנטר, בית קולנוע קיצי (ובו מקומות שמורים לקצינים ולבני משפחותיהם), מגרש כדורגל שבאחת מפנינותיו זירת איגרוף מגודרת וכמובן כנסיות למילוי הצרכים הדתיים של האנגלו-סכסים.

מתחילת 1942 החלה העברית להישמע יותר ויותר ברחבי הבסיס. באותם ימים היה גיוס נרחב של מתנדבים יהודים לצבא הבריטי. אל הערב-רב הזה נוספה גם התזמורת.

צעדים ראשונים

תזמורת ראווה לשמה זקוקה לארבעה דברים: לכלי נגינה, לתווים, למנצח, ובעיקר - לנגנים. בעיות כלי הנגינה, התווים והמנצח, "נפתרו" זמנית בעזרת יובל הופנקו שהיה, לפני גיוסו לצבא הבריטי, אחראי מטעם עיריית תל-אביב על אירוחם של החיילים האוסטרלים בעיר. בעזרת קשריו "נידבה" עיריית תל-אביב את כלי הנגינה והתווים של תזמורת מכבי האש העירונית לתזמורת החדשה שאך זה נולדה. ראווה לציון העובדה, שהוועד הארצי למען החייל היהודי עזר לנו רבות. היו אפוא, מנצח, כלי נגינה ותווים. ואולם נגנים מניין יבואו?

גם כאן לא הצלחנו לברר מי היו הראשונים, שהגיעו לתזמורת אחרי יובל. ניתן רק לשער שהראשונים היו שמשון דרורי ושמעון שדמי (חיטריק), שהיו מוכרים כמנצחים על תזמורות כלי נשיפה ברחבי הארץ. לא היה גיוס מבוקר לתזמורת, קל-וחומר שלא נערכו בחינות. משום כך היו הבדלים גדולים ברמת הנגינה. לצד מוסיקאים מקצועיים, נגנים בעלי השכלה מוסיקלית רחבה או תלמידי קונסרבטוריון שהתנדבו לשרת בתזמורת, באו רבים מפלוגות ה"באפס" השונות, ששמע התזמורת הגיע לאוזניהם. היו בינינו בני ארבעים ויותר ולידם צעירים בני 18. המשותף לכולם - אהבת המוסיקה, וגם לאלה שהיו נעדרי השכלה מוסיקלית פורמלית היה רקע מוסיקלי כל שהוא, כנגינה בכינור או בפסנתר בילדותם, או אפילו - נגינה במפוחית פה.

אחדים מהנגנים הגיעו לתזמורת בשיטה של "חבר מביא חבר" אבל כאשר החלה להתפשט הידיעה על הקמת התזמורת הגיעו אליה נגנים מכל פלוגות הבאפס וגם מיחידות אחרות. לא הצלחנו לאתר את פלוגות ויחידות המוצא של כל הנגנים ונסתפק

(1) Prisoners of War - שבויי מלחמה

לכן ברשימה חלקית בלבד, וגם זאת לא לפי סדר ההגעה לתזמורת. (הרשימה נערכה בעזרתו של אריה טורצקי):

מפלוגה 2 - טוביה אילני (באום); מפלוגה 14 - אהרן בן צבי, צבי טננבאום וצבי זיו (ברדיצ'בסקי); מפלוגה 16 - אריה טורצקי ודב זמיר (זינגר); מפלוגה 20 - יעקב מנזה, דוד פנתי ומשה אור (אפשתין); מפלוגה 22 - שלום (מוני) ריקליס, יעקב בן-ארי (לוינסון), יצחק בוכמן ורוברט ישראל; מפלוגה 24 - חנו ברין, ומשה (מוסה) כבירי; מפלוגה 26 - קומם (ממיק) הפטר; ומפלוגה 30 - אהרן גורן (גרינבלט). בנוסף הצטרפו אלינו, בשלבים הראשונים גם יעקב לוצקי, משה קוריץקי, טוביה ירדני, יחזקאל תפוחי (יבלונקה), יעקב פדואה (שהיה ספורטאי מצטיין), שלמה גליקמן, מרדכי הריס, ישראל גבאי, יששכר מירון (מיכרובסקי, מחבר השיר הנודע "צאנה צאנה הבנות") שעזב אותנו כעבור זמן מה בשל מחלה, יהודה פולצ'ק, אברהם בן-בסט, יוסף אלדג'ימוב וישעיהו (שייקה) ברזול. לעומת זאת עזב אותנו דב זמיר (זינגר) בשל מחלוקת שהיתה לו עם המנצח על הרכב הרפרטואר. דב דרש להגדיל את חלקה של המוסיקה היהודית והארץ-ישראלית בתוכניות הקונצרטים שלנו.

בשלבים מאוחרים יותר, הצטרפו אלינו, חלקם מיחידות אחרות בארץ וחלקם באירופה, הנגנים הבאים: רפאל גינגולד, שלמה (סבר) רוביץ, אליקום שפירא, הל ברקוביץ, נחום דקל (טייטלבוים), בנימין אבוטבול ויעקובי.

בסך הכל "עברו" בתזמורת בשלביה השונים, עד לפירוקה, כ־42 נגנים. הרכבה המלא הראשון של התזמורת היה כדלקמן: הופנקו - מנצח; דרורי - עוזר למנצח ונגן חצוצרה; חיתריק - מנצח לעת מצוא ומנגן על כל הכלים; טננבאום ובוכמן - חליל ופיקולו; גליקמן, הריס, גבאי, והפטר - קלרינט; פולצ'ק וברדיצ'בסקי - קלרינט וסקסופון; כבירי, ריקליס (גם ספרן ופסנתרן), גרינבלט, מנזה (גם אבוב ומכה במצילתיים במסדרים ובמצעדים), קוריץקי - חצוצרות; לוצקי, ירדני, בן-צבי ותפוחי - אלט וקרנות; בן-בסט - טנור ובריטון סקסופון; פנתי - טנור וגם טנור-סקסופון; טורצקי - בריטון (אופוניום); מנדל, לוינסון וברין - טרומבונים; רוברט, ברזול ואור - טובות; פדואה, אילני ואלדג'ימוב - מתופפים. לא עבר זמן רב, וכל הנגנים הללו היו לתזמורת מלוכדת מבחינה חברתית ומוסיקלית. ההבדלים ברמת הנגינה כמעט ולא הורגשו והתזמורת נגנה כאנסמבל מוסיקלי לכל דבר.

יש לציין את תרומתו לתזמורת של מולה מנדל (לימים - סרג'נט מנדל), שהיה בנוסף להיותו נגן טרומבון גם אחראי לסדר ולמשמעת, לצחצוח ולברק - כיאות לתזמורת צבאית.

כמקום המגורים הראשון שלנו נקבע בונגלו שמוקם במקום נהדר: מצד ימין בית סוהר שדה של הצבא הבריטי שצעקות שוטרי הצבאיים וקללותיהם השתלבו יפה בנגינה הבראשיתית הבלתי מסודרת והלא מכוונת של התזמורת ומצד שמאל - מעבר לגדר ועליו השלט: OUT OF BOUNDS⁽¹⁾ - מחנה של חיילות ה-A.T.S. קרבה זו לחיילות נתנה השראה לאחד מחברי התזמורת לכתוב שיר לכת ולקהדישו לאחת החיילות.

(1) מחוץ לתחום

כאולם חזרות שמשה מרפסת ארוכה בחזית הבונגלו, מקורה בנג פח. לאורכה הוצבו שורות שורות של ספסלים. לפני הספסלים הוצב שולחן, עליו העמידו כסא, עליו ישב המנצח, הרים את שרביטו - והחזרה החלה.

קודם חיילים - נגנים אחר-כך

אבל בל נקדים את המאוחר. לפני שהיינו נגנים היינו חיילים בצבא הוד מלכותו. כל אחד מאתנו בא לתזמורת לאחר שעבר טירונות, כשהוא מצויד ברובה מכודן וקסדה ששימשו אותנו לשמירה על הבסיס. תפקידו הראשון של מנדל היה ללמד אותנו כיצד לקפל שמיכות לריבוע מדוייק, כיצד לפרוש עליהן מגבת ועליה לשים בסדר מסויים את המסטינג'י (כלי האוכל), כיצד להכין את הציוד הצבאי לביקורת המפקד, כיצד להבריק ולצחצח כל פיסת נחושת בחגור ובנעליים וכיצד לגהץ בעמילן את המדים. כל כך הצטיינו במלאכה זו עד שניתן היה להשתמש בברק הנעלים כבמראה, ובקפל המכנסים כבמכשיר גילוח. לשם כך, פעולתו הראשונה של ועד התזמורת שנבחר היתה לחייב כל חבר בתשלום חודשי לקופת הוועד, ובכסף הראשון שהצטבר קנינו - מנהץ! כל בוקר נתלתה רשימת התור לגיהוץ ובהפסקת הצהריים היינו מבריקים ומנהצים את הבגדים לקראת היציאה ל- After Duty, שכן בשעות העבודה (החזרות) היינו לבושים באוברולים.

סרפנד בשלג

קופת התזמורת נוצלה בצורה יוצאת מהכלל במקרה הבא: כזכור, כלי הנגינה הראשונים של התזמורת "נתרמו" על-ידי תזמורת מכבי האש של תל-אביב. הם היו ישנים, מקולקלים בחלקם ומתוצרת בתי-חרושת שונים, כך שמלאכת הכיוון היתה קשה. נגן החליל צבי טננבאום החליט לעשות מעשה ולקנות לעצמו חליל חדש בשיטת בהם. לשם כך נזקק לסכום עתק של 25 לא"י (משכורת של חייל היתה כ-3.5 לא"י בחודש). צבי קיבל את הכסף מקופת התזמורת כהלוואה שהוחזרה כעבור זמן לא רב. ואולם, היותנו "קודם חיילים - נגנים אחר-כך", לא התבטאה בסדר ובמשמעת בלבד. הוטלו עלינו גם תפקידים צבאיים אחדים:

בצבא הבריטי היה נהוג שלתזמורת יש תפקיד נוסף בזמן מלחמה - לשמש כנושאי אלונקות. עברנו קורס מזורז בנשיאת אלונקות ולשמחתנו הרבה נוצלו כישורים נוספים אלה שלנו פעם אחת בלבד. הפצועים הרבים מהמלחמות במדבר המערבי בין מונטגומרי הבריטי ודומל הגרמני הועברו ברכבות לסרפנד ואנחנו עזרנו להוריד אותם מהרכבות ולהעבירם לאמבולנסים.

בנוסף, השתתפנו מדי פעם בשמירה היקפית על הבסיס. במקרים כאלה היינו מתייצבים על נשקנו המכודן חבושים בקסדת פלדה ברחבת המסדרים, ולאחר הביקורת צועדים בשלשות ובשמאל-ימין לעבר חדר המשמר, ה-Guard Room.

מסדר "עליות משמר" של התזמורת

ה-Guard Room זכור לנו לטוב מאפיזודה אחת. לפני כל יציאה ל"אפטר" היינו חייבים להתייצב בפני הסמל התורן בחדר המשמר, למסור את שמותינו ולהירשם, ורק אחר-כך לצאת. לסמלים הבריטים היה קשה מאוד ל"הסתדר" עם השמות שלנו הלא-אנגליים וממש "שברו את השיניים". והנה יום אחד יצאו לחופשה ארבעה חברים. הראשון אמר את שמו - לוצקי; השני היה - טורצקי; השלישי - קוריצקי; כאשר אמר הרביעי את שמו - ברדיצ'בסקי פקעה סבלנותו של הסמל והוא גירש אותם לכל הרוחות. מאז נפטרנו מעונשו של הרישום.

היציאות ל"אפטר" בתחילה היו מעטות ביותר. הנשואים שבינינו קיבלו אישור יציאה בנוסף לשבתות, רק פעם בשבוע. רק כעבור זמן זכתה התזמורת לאישור יציאה קבוע לכל החודש. את בעיית ה"פאסים" פתר לנו מוני ריקליס. ממקור בלתי ידוע קיבל חבילת טפסי "פאסים", חתם עליהם בשם "קפטן גולדמן", חתימה מרשימה ביותר שפתחה בפנינו את שערי סרפנד.

מי יודע כיצד היינו שורדים במחנה סרפנד אלמלא "קפטן גולדמן" האגדי. שנה שלמה היינו על תקן של תזמורת מוכרת למחצה, כלומר חיילים, שבזמנם החופשי עוסקים בנגינה ובהתאם לכך היה גם היחס אלינו.

בשנה זו התגבשה התזמורת ליחידה הומוגנית. אמנם היו בינינו חברים מכל קצות הקשת הפוליטית של היישוב באותו זמן - ימין, שמאל ומרכז, חברים שבאו מכל קצווי הארץ כדברי השיר ששרנו באותם הימים: "מן העיר ומן הכפר / מן העמק, מן ההר", אך כל ההבדלים נטשטשו לאורה של המטרה המשותפת: להיות תזמורת עברית ראויה לשמה.

ליכוד בתוך רב-גוניות

את התזמורת בחודשי התגבשותה הראשונים, היטיב לתאר חברנו חנן ברין במאמר שכתב לחוברת תחת הכותרת דלעיל ותחת כותרת המשנה "התרשמויות ראשונות מחיי התזמורת הצבאית".

"הצטרפתי לתזמורת כאשר יחידה צבאית מיוחדת זו הייתה בת חודשים אחדים. התרשמתי מיד משני קווי האופי המנוגדים והסותרים שאפשר היה לגלות בדינמיקה הקבוצתית של חברת הנגנים: מצד אחד הטרוגניות, הבדלים מהותיים בין החברים, ומצד שני רוח של איחוד וליכוד.

השוני והרב-גוניות באו לידי ביטוי בין השאר בגילם של החברים, במוצאם, ברמת השכלתם ובאישיותם. בתזמורת היו נגנים בגיל מעל לארבעים, והיו כאלה שרק חודשים מועטים קודם לכן חגגו את יום הולדתם השמונה-עשרה. היו בחבורה הרבה צברים, אך גם לא מעט אנשים שהגיעו לארץ-ישראל רק זמן קצר לפני התגייסותם. היו שם חברים שבגלל המצב הכלכלי הקשה מאד באותה התקופה, השיגו עד להתגייסותם רק השכלה פורמלית של בית ספר יסודי, אחרים שהיו בוגריה של גימנסיה "הרצליה" היוקרתית, והיו אף סטודנטים או בוגרים של מוסדות להשכלה גבוהה. אותם הפערים ניכרו גם בהשכלה המוסיקאלית. היו חברים שהתחילו ללמוד את קריאת התווים כאשר הגיעו לתזמורת, ולעומתם היו בוגרי קונסרבטוריונים ואקדמיות למוסיקה, יש לציין שלא תמיד היה מיתאם חיובי גבוה בין רמת ההשכלה הכללית או המוסיקאלית לבין כושר הנגינה.

את ההבדלים הגדולים ביותר אפשר היה לזהות באישיותם של החברים ובטמפרמנט

שלהם. היו נגנים בעלי אישיות "אקסטרורברטית" שאהבו להתבטא ואפשר היה לשמוע אותם מן הבוקר עד לערב, והיו בחורים מופנמים שהמעיטו לדבר והיו חסכוניים בכל מילה שהוציאו מפייהם.

בניגוד לכל השוני הזה ובניגוד לכל ההבדלים האלה, אפשר היה להיווכח מיד מתחילת קיום התזמורת בכמה שאיפות ומגמות משותפות ומאחדות. שותפות זו מצאה את ביטוייה קודם כל ברוח חברתית מלוכדת. גם כאשר היו חילוקי דעות חריפים בנושאים קטנים או גדולים, אפשר היה לדון בכל שאלה בצורה שקולה ובסובלנות הדדית. לפעמים נמתחה ביקורת חריפה, אך אף פעם לא ויתרו על רמה נאותה של תרבות הדיבור. אפשר היה להתרשם שכולם אהבו את המוסיקה. כולם השתדלו להיטיב בנגינה. היו כמובן הבדלים בדרגת החריצות ולא כולם הגיעו למסירות האגדתית של יעקב

מנזה בתרגילים ובאימונים - אך כולם התאמצו. היינו מאוחדים בדיעה שנוסף על הרפרטואר הכללי והרגיל של תזמורת צבאית במסגרת הצבא הבריטי, חייבים אנו להגיע לנגינה של מוסיקה יהודית וישראלית. היה זה הישגו הגדול של חברנו שמעון חיטריק, שטרח ועמל, קשר קשרים והתרוצץ בארץ עד אשר הביא לנו שירי עם יהודיים, מנגינות מן המחזות של גולדפדן ושירי לכת ארץ-ישראלים שעובדו לתזמורת על-ידי חברנו רוברט ישראל. הכנסתה של כל יצירה כזאת לתוכנית הנגינה שלנו הייתה כרוכה בוויכוחים ובמאבקים - אפילו נגינת "התקווה" (בנוסף על ה"קינג") נתקלה לעתים קרובות בהתנגדותם של הממונים הבריטים עלינו. כמו כן היה מאמץ משותף בעניין מילוי תפקידנו הצבאי - החיילי. כולנו הבינונו שמאמץ זה היה מחוייב המציאות. השתדלנו לתת למדים שלנו צורה נאותה והתאמצנו לצחצה ולהבריק את כלי הנחושת שלנו לקראת המסדרים הגדולים בסרפנד בשבת בבוקר. כי היה ברור לנו שזה "חלק של המשחק". השתדלנו למלא את תפקידנו מכל הבחינות כחיילים של הוד מלכותו, גיורגי השישי מלך אנגליה. גם במשימה זו לא כל אחד הגיע לאותה דרגה - נכור תמיד את מרצו של סרגינט מולה מנדל, שהשקיע עמל כה רב לקראת המטרה הנכספת של הפיכת נגני התזמורת לנגנים המתפקדים כחיילים אמיתיים.

היינו בדיעה אחת בעניין המאבק שיש לנהל כדי להשתלב ביחידותיה של הבריגדה היהודית. יש להזכיר כאן את מאמציו של חברנו זיו (ברדיצ'בסקי). הוא וחבריו לחמו ללא לאות עד אשר מאמצים אלה הוכתרו בהצלחה והתזמורת הגיעה לשיא פעולותיה במחנות הפליטים באירופה.

גישתנו הייתה מאוחדת בעניין המנהיגות המוסיקאלית הדרושה. במשך כל השנים התעוררו קשיים רבים ובעיות סבוכות בסוגיית מנהיגותה המוסיקאלית של התזמורת. מדי פעם נתקלנו במשברים קטנים וגדולים. מבלי לרצות להקטין את כשרונו של המנצח הבריטי שהיה ממונה עלינו בתקופה מסוימת, יש גם כאן לציין שהבינונו מן ההתחלה שעלינו לדאוג לעצמנו. מאז השלבים הראשונים בלט שמשון דרורי כמומחה

בכל השאלות של תזמורת כלי-נשיפה ולעתים קרובות נתבקש "to take over", לקבל על עצמו את תפקיד הניצוח כאשר אחד "הגדולים" הסתלק.

בשנים מאוחרים יותר, ובעיקר באירופה, לאחר שהמנצח הבריטי עזב אותנו הוטלה האחריות לתזמורת תחילה על שמשון דרורי וכאשר הוא השתחרר מהצבא מילא את מקומו בהצלחה מוני ריקליס שלימים הקים בעזרתם של משה אור וחברים אחרים את תזמורת צה"ל.

אותה האווירה הייחודית, אותה הרוח המלוכדת בתוך הרב-גוניות, שממנה התרשמתי כל כך כאשר הצטרפתי לתזמורת הצבאית, עזרה ליחידה מיוחדת זו להחזיק מעמד בתקופה של משברים קשים ולסלול את הדרך לקראת עיצובם של גופים ממלכתיים חדשים בשעת תקומתה של מדינת ישראל.

1944 - 1943

שניים במקום אחד

למרות ה"ליכוד בתוך רב-גוניות", הרי שהתפתחותה של התזמורת לא התנהלה בקו רצוף ועל מי-מנוחות. במרוצת השנה הראשונה נוצר חיכוך בין חברי התזמורת לבין המנצח יובל הופנקו. החיכוך הגיע לשיאו בקיץ 1943 - עת עזבו חברי התזמורת כאיש אחד את אחת החזרות. הדבר נחשב ל"מרד בשירות פעיל" ושני חברי ועד התזמורת הועמדו למשפט צבאי. הבכיר, דב זינגר, נדון לסילוק מהתזמורת לאחר שבועיים של "ריתוק מחנה", הנוסף - דוד פנתי, ש"נתן את האות" נשפט ל-28 ימי "מאסר שדה", אך הוחזר לתזמורת. במשך אותו חודש הופסקה פעולת התזמורת ואנשיה נאלצו לעסוק ב"עבודות רס"ר".

לזכותו של הופנקו יש לזקוף אולי את העובדה שהתזמורת לא פוזרה כליל לאחר "המרד". כנראה, שלאחר שנת העבודה שלו החל הפיקוד הבריטי להעריך את התזמורת, והיה מעוניין בהמשך קיומה.

המנצח יובל הופנקו השתחרר בשל סיבות משפחתיות. שמשון דרורי שהועלה לדרגת סמל, נטל לידי, זמנית, את שרביט המנצח וחיי השיגרה של התזמורת נמשכו כסידרם, הווה אומר - מסדרים, מצעדים וקונצרטים.

שמועות מ"מקורות יודעי דבר בדרך כלל" החלו מרחפות באוויר. שמועה אחת אמרה שהנה מגיע מנצח מהודו. שמועה אחרת אמרה שיגיע אלינו מנצח מלונדון. וראה זה פלא: שתי השמועות התאמתו. ביום בהיר אחד הגיעו אלינו שני מנצחים - האחד מהודו והאחר מלונדון. כנראה שגם בצבא הבריטי המהולל לפעמים אין יד אחת יודעת מה עושה האחרת.

מכיוון ש"אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד" עזב אותנו Bandmaster ג'קסון

מהודו ואילו Bandmaster פרי מלונדון נשאר. פרי לקח את התזמורת לידי המנוסות. כלים חדשים החלו להגיע, ואת הכלים הישנים, יותר נכון הגרוטאות הישנות, החזרנו לבעלים המקוריים. גם הרפרטואר של התזמורת התעשר. רמת הנגינה עלתה בהרבה וגם היחס אלינו כתזמורת השתפר.

בסוף כהונתו של הופנקו יצאה הוראה ממפקד הבסיס שנגני התזמורת ללא יוצא מהכלל, חייבים כל אחד בתורו, לצאת בשעה 06:00 ולהעיר את כל תושבי המחנה בתרועת השכמה. פעולתו הראשונה של Bandmaster פרי היתה לבטל הוראה זו. עם העליה הכללית ברמת התזמורת, עלתה גם רמתם האישית של הנגנים. בעלי ההשכלה המוסיקלית הפורמלית שבתוכנו, דוגמת רוברט ישראל, החלו להעביר, בברכת המנצח, שיעורים בהרמוניה, בקומפוזיציה ובתזמור לכל המעוניין. הנגנים המקצועיים עסקו בהדרכה אישית של נגנים שהתקשו בביצוע קטעים מסובכים. יצירות עבריות נוספות החלו להגיע ופרי עצמו עיבד לתזמורת מחרוזת מלחניו של פטרושקה בשם "מי יתנני עוף".

כמו-כן חלו בהדרגה שינויים בשמה של התזמורת. בהתחלה נקראה התזמורת P.R.T.D. BAND, תזמורת בסיס האימונים לטירונים בארץ-ישראל; מאוחר יותר, עם הגידול ההדרגתי שחל במספר הפלוגות העבריות והפיכתן לגדודים, שונה השם ל- PALESTINE REGIMENT BAND, תזמורת הגדודים הארץ-ישראלים. רק מאוחר יותר, כאשר הגענו לבריגדה זכינו לשם הנכסף - תזמורת הבריגדה.

שגרת עבודה וביקורת מגורים

(BARRACK INSPECTION)

עם חידוש פעולתה של התזמורת לאחר "המרד", היא נכנסה לשגרה.

סדר יום רגיל של התזמורת היה כדלהלן:

06:00 - השכמה, רחצה וסידור מיטות; 06:30 - התעמלות בוקר (שכללה לא פעם ריצה עד לראשון לציון וחזרה), בהדרכת קורפורל אתרמן; 07:15 - ארוחת בוקר (עם דייסת קווקר מלוא המסטינג); 08:00 - 10:00 - חזרה עם המנצח או עבודה עצמית; 10:00 - 10:30 - הפסקה; 10:30 - 12:00 - המשך החזרה; 12:30 - 14:00 ארוחת צהרים ומנוחה (זמן שנוצל בעיקר לגיהוץ וצחצוח לקראת היציאה ל-After); 14:00 - 16:30 - חזרה או עבודה עצמית.

כאשר היתה מתוכננת הופעה בערב, הוקדש כל אחר הצהרים לצחצוח כלי הנחושת הגדולים והקטנים ולגיהוץ המדים. סרג'נט מנדל קבע חוליית העמסה וכאשר הגיעו כלי הרכב, יצאנו להופעה.

לאחר חידוש פעולת התזמורת ובואו של המנצח החדש קיבלנו הוראה לעבור דירה. לתזמורת נוספו חברים חדשים והבונגלו הקטן והנוח היה צר מלהכיל את כולם. גם

"אולם החזרות" (המרפסת הארוכה), לא התאים. קיבלנו לרשותנו שני צריפים עתיקי יומין. מחצית הצריף הראשון שימשה לחזרות ובה עמדו גם הפסנתר וספריית התווים. המחצית השנייה והצריף השני כולו יועדו למגורים.

עם המעבר נפלו

עלינו שתי צרות.

הצרה הראשונה

נפלה - פשוטה

כמשמעה - מתקרות

ה צ ר י פ י ס .

גדודים-גדודים של

פשפים מורעבים

נפלו עלינו בהמוניהם

ומצצו את דמנו.

לאחר הלילה

ניקיון יסודי של הצריף לקראת הביקורת

הראשון שבו "בילינו" בצריף החדש, היינו כולנו עקוצים בכל חלקי גופנו עד זוב דם. פתחנו מיד במלחמה נגדם. ובמלחמה - כמו במלחמה. השתמשנו בליטרים של ליזול ונפט, במברשות ואף באש. בנרות ובלפידים מאולתרים שרפנו כל פינה וסדק ברצפה, בקירות ובתקרה.

לא הספקנו לנוח על זרי הדפנה מהמלחמה שהסתיימה בניצחון ונתבשרנו על-ידי סרג'נט מנדל, כי בעוד שלושה ימים, ביום שישי בשעה 10:00 בבוקר עומד לבקר אותנו נשיא התזמורת, מייג'ר בירד, כדי לראות כיצד הסתדרנו במעוננו החדש. ושוב החלה פרשה של נקיון וצחצוח. את שולחנות העץ מרקנו בעזרת לבנים והורדנו מהם שכבות ארכיאולוגיות רבות עד שהלבינו כביום שיצאו מתחת ידי הנגר; החלונות נוקו ונצצו בשמש הבוקר; כלי הנגינה, החגור, הכפתורים וסמלי הכובע הוברקו בבראסו עד שקיבלו צבע זהב; המיטות סודרו בקו גיאומטרי ישר, השמיכות קופלו לריבועים מדוייקים (הדיוק נמדד במילימטרים!) עליהן נפרשה מגבת צחה כשלג. לא היתה פינה בצריפים שלא עברנו עליה פעם, פעמיים ושלוש. סביבות הצריפים נוקו מעשבים שוטים, מבדלי סיגריות וסתם לכלוך. הניקיון הרגיל לקראת פסח היה כמשחק ילדים לעומת הניקיון שערכנו בצריף. חששנו מאוד פן לא נעמוד במשימה ואז ה-Weekend שלנו ילך לאיבוד. אין צורך לספר שבלילה שלפני יום הביקורת ישנו על הרצפה ולא על המיטות על-מנת שלא לקלקל את הסדר.

יום שישי הגיע. כבר בשעה 09:00 עמדנו מסודרים ומתוחים ליד המיטות, נעלים מבריקות כראי ומדים מגוהצים וקפליהם חדים כתער. בדיוק בשעה 10:00 נתן מנדל את הפקודה "הקשב!". לחדר נכנסו נשיא התזמורת, המנצח, ואחריהם צועד מתוח וזקוף כסרגל ה-R.S.M., רבי-הסמלים של המחנה, אדם מטיל מורא. כאשר ראית

אותו לא היה זה מספיק לעבור לצד האחר של הכביש, עדיף היה להימצא בצד האחר של המחנה.

הפעם היה משהו משונה בהופעתו. ידו הימנית היתה עטויה בכסייה לבנה. לא הבנו את מטרת הכסייה עד שראינו אותו מושיט יד אל מאחורי אהילי הנורות, אל מתחת למפתן הדלת ואל הפינות שבאדני החלונות, ומעביר ידו עליהם. למזלנו, סרג'נט מנדל היה חייל ותיק והכיר יפה את כל ה"טריקים" וה"שטיקים" של הרס"רים למיניהם ודאג שהכל יהיה נקי. היד העטויה בכסייה חזרה כלעומת שנשלחה, צחה ולבנה וללא כל רבב.

ה-Weekend שלנו ניצל. בשכנות אלינו, בצריף סמוך התגוררו חברי הלהקה הצבאית העברית "מעין זה" ENSA, ובהם חיילים שהיו ברבות השנים ל"כוכבי" הבמה העברית כמו חנה מרון, יוסף ידון, אליהו גולדנברג ועוד. נוצר שיתוף פעולה בין התזמורת ללהקה. התזמורת תרמה רקע מוסיקלי לתוכנית הראשונה של הלהקה "בנפול מצדה" שביים צבי פרידלנד.

התגבשות הרפרטואר

מה ששיקף מאוד את התפתחותה של התזמורת היה התפתחות הרפרטואר שלה. הדבר לא היה קל ולא אירע בבת-אחת. לא היה אפשר לסור לבית מסחר ולרכוש פרטיטורות לתזמורת צבאית לכלי נשיפה.

התפתחות הרפרטואר היתה כרוכה בעבודה רבה של אחדים מחבריה ושל מנצחיה, ובסופו של תהליך ארוך הוא התגבש מקומץ קטעי נגינה של תזמורות חובבים למאגר של יצירות מסובכות טכנית ומשמעותיות מבחינה מוסיקלית.

כאמור, בתחילה "קנינו" יחד עם הכלים גם את התווים של תזמורת מכבי האש. הרפרטואר היה דל ביותר וכלל בעיקר שירי לכת מפולניה ומרוסיה ועוד כל מיני "ענתיות" כאלה. עם העלייה ברמת הנגינה נאלצנו לחפש יצירות לכלי נשיפה בכל מקום. גדול היה חלקו של חיטריק בהשגת יצירות כאלו. אך בכך לא היה די. המנצח יובל הופנקו וחברנו משה קוריציקי נסעו לקהיר, מקום מושב המפקדה הראשית של הצבא הבריטי במזרח התיכון. בקסרקטין "קאסר אל ניל באראקס" ישבו השנים שבוע ימים והעתיקו יצירות ללא הרף. כשחזרו עם פרי עבודתם, רווח לנו קצת מבחינת הרפרטואר.

בנוסף חיפשנו חומר שיבליט את היותנו תזמורת עברית. בעלי יוזמה וכישרון בין החברים החלו לעבד "שירי מולדת" ושירי צבא ש"נולדו" באותם ימים כמו השיר "עוז, עוז, עוז ואייל" שעובד לתזמורת בידי חברנו רוברט ישראל. אך גם זה לא סיפק אותנו. כדי להיות ראויים לתואר "תזמורת עברית" נבחרה מתוכנו ועדת רפרטואר

שבאה בדברים עם "ועד החיילים העברים" שנוסד אז והוחלט על הקמת "קרן היצירה העברית". הקרן פנתה למלחינים מרק לברי ושבתיאי פטרושקה ששלחו לנו יצירות מפרי עטם, שעובדו לתזמורת צבאית. הסוויטה "עמק" של לברי, שימשה תקופה ארוכה כמסמר של הקונצרטים שלנו בפני קהל יהודי. יצירה זו מבוצעת עד היום בהצלחה על-ידי תזמורת צה"ל ותזמורות כלי נשיפה אחרות.

להצלחה לא פחותה זכתה גם מחרוזת השירים העבריים "מי יתנני עוף" של שבתיאי פטרושקה. כמו כן יש להזכיר במאגר השירים הארצישראלים גם את "מבחר שירי ביל"וי" שעובדו על-ידי מנצחנו האנגלי פרי, ואת "שיר הלגיונות" של מרדכי זעירא.

אולם - כפי שכבר נאמר היינו "חיילים תחילה", וחיילים זקוקים לשירי לכת (מרשים). המרשים היוו אפוא חלק בלתי מבוטל מן הרפרטואר. המרשים האהובים עלינו ביותר היו אלה של המלחין האנגלי קנת' אלפורד (Colonel Bogey) ושל המלחין האמריקאי ג'והן פיליפ סוזה (Stars & Stripes Forever).

אך לא על שירי הלכת בלבד היתה תפארתנו: הרפרטואר שלנו כלל יצירות קלאסיות קלות כגון "מסיפורי יערות וינה" ו"הדנובה הכחולה" של יוהן שטראוס, ואלסים של וולדטויפל כמו "אסטודנטונה" ו"המחליקים על הקרח", "בלט מצרי" של לואיג'יני, "סוויטה במי במול" של גוסטב הולסט, מרש "הרואיקה" של סן-סנס "אש מעל אנגליה" של אדינסל, "הוד והדר" של אלגר ועוד ועוד.

לחלק הקליל יותר אפשר לצרף את הפתיחות "הפרשים הקלים", "משורר ואיכר" ו"בוקר צהריים וערב" של סופה, "אורפאוס בשאול" ו"הלנה היפה", של אופנבאך, "הכליף מבגדד" של בואלדייה, "השוק הפרסי" ו"גן אנגלי קטן" של קטלבי, וקטעים מתוך "המיקדו" ו"שודדי הים מפנזאנס" של גילברט וסאליבן.

אולם חלק הארי של הרפרטואר שלנו היה מוקדש לאופרה. ניגנו פתיחות, קטעים ומבחר אריות מאופרות מפורסמות. ולהלן רשימה חלקית:

"חליל הקסם", "החטיפה מן ההרמון" ו"נישואי פיגרו" של מוצארט, "הספר מסיביליה" ו"רגינה" של רוסיני, "נבוכדנצר", ו"לה טרויאטה" של ורדי, "רוזמונדה" של שוברט, "פאוסט" ו"מירלה" של גונו, "לוצ'יה דה לה מארמור" של דוניצטי, "כרמן" של ביזה, "הליצנים" ו"קבלריה רוסטיקנה" של ליאונקבלו ומסקני, "היהודיה" של הלוי, ו"בר כוכבא" של גולדפאדן.

יש לציין שבביצוע קטעי האופרה השתתפו סולני חוץ כגון מרים שפר (סופרן), שלמה וייספיש (בריטון) ואחד השבויים האיטלקיים, ג'ון קאפאסו (טנור) וכן חברי התזמורת אריה טורצקי (אופוניוס) צבי טננבאום (חליל) ואהרון גרינבלט (חצוצרה). בנוסף לתזמורת הצבאית בהרכבה המלא, היו לנו שלושה הרכבים נוספים:

* תזמורת ג'אז - לריקודים;

* תזמורת סלונית - בה רוכזו גם נגני כלי הקשת שבין חברי התזמורת;

* הרכבים קאמריים שונים, שכללו רביעיות מיתרים וחליל (בוכמן, לוינסון, רוברט ישראל, מנזה), סונטות ודואטים (יעקבי - כינור, מנזה - צ'לו, ריקליס-פסנתר), נגינת סולו - ריקליס (פסנתר).

תזמורת הגדודים

שוחרף מיד בתזמורת הצבאית, מל 15 משרה פ. בצבא. "אינני יודע כלל מה טיבם של חיים ציביליים" — ענה בבת צחוק לשאלות העתה נאים, שנפגשו אתו ב"ועד למען החיל היהודי" בתל-אביב.

בתזמורת הגדודים העבריים נמ צאים 33 מנגנים, הכלים המתאימים הושאלו על ידי מפקדת איזור קהיר, משם באים התיים — אף הם בהשאלה. התזמורת תערוך בקרוב סיור במחנות צבא בארץ ויתכן כי גם לחוץ — לארץ תגיע.

נתנו לה את כלי הנגינה. מנצחה הראשון היה הסרניט הופנקו, בנו של מייסד "שולמית" בתל-אביב. לפני כשנה הוזמן מנצח קבוע מאנגליה. נ. פרי הוא בנו של מנצח התזמורת צבאית, וגם סבו היה מנצח בתזמורת כזאת. הוא נולד בהודו, וכשהיה כן 10 התחיל אביו להנכו במסורת המר-סיקלית של המשפחה, אחי שנה אחר כך הוכנס פ. לבית — ספר צבאי, שבו

תזמורת הגדודים העבריים של ה-רניסנס הארצישראלי, בנצחו של נ. פרי ובהשתתפותם של מרים שפר ושלמה וייספיש, הופיע בפני הקהל החל — אביב באולם "אוהל" בתכנית של מוסיקה קלסית לכלי רוח מאת סוצרט, רוסיני ואחרים. חלק מן הקונ-צרט שודר ברדיו ירושלים.

התזמורת הזאת נוסדה בשעתה בעיר דתי הישוב, וסכני האש בתל — אביב

מתסכית ברדיו ועד להופעה בפני . . . פרדות

מפת ההופעות שלנו כיסתה את כל ארץ-ישראל המערבית. בהיותנו התזמורת הצבאית היחידה בארץ, לא היה אירוע צבאי שלא נטלנו בו חלק: טקסי סיום קורסים, סיומי טירונות, ימי ספורט יחידתיים, תחרויות איגרוף, כדורגל והוקי, מסדרים חגיגיים (מלבד המסדרים בסרפנד שנערכו כל שבת לפני הצהרים), קונצרטים ביחידות השונות של כוחות בעלות הברית שחנו בארץ, בעיקר ביחידות העבריות - וכמובן מצעדים בחוצות ירושלים, תל-אביב וחיפה שמטרתם היתה להגביר את הגיוס לפלוגות ה"באפס" שמהן הורכבה מאוחר יותר הבריגדה היהודית.

הבוציעד הראשון - "יום הגדודים" 27.9.42

המצעד הראשון שבו השתתפה התזמורת נערך בחול-המועד סוכות תש"ג, כאשר התזמורת היתה בת ארבעה חודשים בלבד. נערכנו בסביבת כיכר המושבות של היום. מאחורינו קבוצות חיילים במדים, צעירים בתלבושת אזרחית כשסרט "מתנדב" על זרועם, וחניכי תנועות הנוער על תלבושתם הצבעונית.

תזמורה הגדוד העברי הראשון
צעדה בראש ההלוכת המגוייסים ואחד
ריה פלוגת חיילים מעורבת על נשקה,
שלוש קבוצות מתנדבים שבידי אחדות
מהן התנוססו שלטים: „הצטרף אלינו,
אל אחיך שיצאו למערכה" ו„התגייסו
אתנו להי"ל".

כל תל-אביב יצאה לרחובות לצפות
ב"מצעד הראשון זה אלפיים שנה".
בראש צעד יובל הופנקו ולפניו רכב
קולונל לסטר, מפקד בסיס האימונים
בסרפנד. הוא ניגש אל פדואה המתוכף
ואמר לו: "When I Say by the Left
Quick March, you Boom, Boom,
Boom כלומר: "כאשר אומר לפי השמאל קדימה צעד! אתה תכה בתוף בום, בום, בום".

וכך היה. פדואה היכה בתוף והמצעד יצא לדרך. לא הצלחנו לדעת כמה חיילים
נוספו לבריגדה כתוצאה ממצעד זה.

באותה תקופה פתחה עיריית תל-אביב, שהיתה מרכז הבילוי של רבבות החיילים
שחנו בארץ את אולם "תיבת נוח" (ברחוב הירקון, כיכר לונדון של היום), מתוך כוונה
לתת לחיילים אלה מקום תרבותי שבו יוכלו למצוא לעצמם גם מזון רוחני. הופענו
באולם זה פעמים רבות. באחד הקונצרטים נכחה במקום הגב' לאה פורת,
האחראית על תוכניות המוסיקה הקלה ב"קול ירושלים", תחנת הרדיו המנדטורית.
עם גמר הקונצרט, פנתה לחברנו צבי זיו, אותו הכירה מפעילות מוסיקלית קודמת
שלו, בשאלה אם יוכל לכתוב תסכית מוסיקלי על התזמורת. צבי נרתם למשימה

מצעד בירושלים להגברת הגיוס ל-A.T.S. בראש התזמורת (מסומן בחץ) בנדמאסטר פרי

וכעבור זמן, תוך שיתוף פעולה הדוק עם המנצח והנגנים, נולד תסכית לתפארת. היה זה מעין קונצרט מוסבר. כל קבוצת כלים הוצגה בפני המאזינים בהשמעת קולות האופייניים לה, הושמעו דואטים בין כלים שונים, בין היתר הושמעה השמיניה המפורסמת מתוך "לוצ'יה דה לה מארמור" וה"גראנד פינלה" היה השמעת היצירה ההומוריסטית "שלושה עכברים סומים". התסכית שודר ברדיו וההצלחה היתה רבה. לצערנו, כל המאמצים שנעשו להשיג הקלטה של תסכית זה - עלו בתוהו. עם העלייה ברמת הנגינה של התזמורת ככלל ושל נגנים בודדים מתוכה כפרטים, העזנו לנגן יצירות ברמת קושי גדולה יותר ולכמה מהחברים אף ניתנה האפשרות להראות את כוחם בנגינת סולו. זכורים לטוב נגינתו של אריה טורצקי באופוניום בקטע מתוך "היהודיה" של הלוי ונגינתו של צבי טננבאום בקטעי סולו לפיקולו. מוני ריקליס, יעקב בן ארי (לוינסון) הופיעו מדי פעם בקטעי סולו לפסנתר. יעקב מנזה הופיע בקטעי סולו לצ'לו כאשר מלווה אותו ליד הפסנתר מוני ריקליס. בקונצרטים רבים הצטרפו אלינו כזמרים מרים שפר ושלמה וייספיש. אבל קונצרטים אחדים קשורים בהופעה משותפת עם ג'ון קאפאסו, זמר איטלקי שבוי מלחמה, שהיה זמר באופרה "לה סקאלה" ולאחר שנפל בשבי עבד בעבודות ניקיון בסרפנד. פעם אחת, בעת שמירה, שמע אחד הנגנים את שירתו הלירית היפה של השבוי. שיחה בין המנצח לבין מפקד המחנה איפשרה את השילוב בין השבוי ובין התזמורת. יחדיו הופענו בהצלחה רבה בקונצרטים שכללו אריות מתוך אופרות מפורסמות. הופענו במקומות שונים ומשונים, באולמות סגורים ובמגרשים פתוחים, ואף בארוחות חגיגיות, כשאנו מוסתרים מאחורי וילונות והנגינה שלנו מהווה מעין מוסיקת רקע למלמולי הסועדים ולנקישות המזלגות והצלחות. בכל מקום נתקבלנו בתשואות רמות. רק פעם אחת לא היתה כל תגובה מצד המאזינים להופעה.

יום אחד קיבלנו הוראה לעלות לכלי הרכב בלי תווים, בלי לצחצח כלים ובלי מנצח! תדהמתנו היתה רבה. הגענו למחנה חיל האוויר הבריטי ברמלה. כלי הרכב נעצרו ליד צריפים ארוכים-ארוכים, ללא חלונות, רק חצאי דלתות ומעליהן ננעצו בנו עיני...פרדות. נתברר שפרדות אלו הובאו לארץ מהודו כשהן בדרכן לאיטליה, שם נערכו קרבות קשים בסביבות מונטה קסינו, חבל ארץ הררי בו לא היתה כל דרך להעביר אספקה ותחמושת ללוחמים בשבילי ההרים אלא באמצעות פרדות (מהדורה מודרנית של "גדוד נהגי הפרדות של ציון" בגאליפולי, במלחמת העולם הראשונה). אנחנו, כלומר התזמורת, הובאנו לשם - על-מנת להרגיל את הפרדות לרעש כדי שלא יפחדו מרעמי התותחים והפצצות שבחזית.

מנדל נתן את ההוראה, פדואה ואילני היכו בתופים, מנזה צימבל במצילתים ואנחנו מרעישים בכל כוחנו בכלי הנגינה.

קפפוניה כזאת, כך נדמה לי, עוד לא נשמעה מעולם. למותר לציין שלא זכינו למחיאות כפיים מצד המאזינים.

התזמורת הצבאית העברית/ארגון נשי המגויסים

ת כ נ י ת

הננינה ברמתיגן. ביום ד'. 10.1.1945

ברשותו של מפקד מחנה האימונים וקציניו ובנצוחו של מר פרי L.R.A.M.

התזמורת

- (א) שיר לכת חגיגי כבוש הרקיעים בירציל
(ב) פתיחה קומדיה צרפתית קלר בלה
(ג) פיקולו סולו תור החליל ברואר
הסוליסט צבי טננבאום
- (ד) סויטה במי במול 1. שקונה
2. אינטרמצו
3. שיר לכת הולסט
- (ה) התזמורת משתעשעת שלשה עכברים סומים לוטר
הפסקה 15 דקות
- (א) שיר לכת סקוטי משמר בהרים אמרס
(ב) מבחר שירי עם ורקודים רוסיים עבוד צוטויס
(ג) קטעים מהאופרה "היהודיה" הלוי
סולו בריטון אריה טורצקי
(ד) מבחר שירי ביליז עבוד פרי
- קפל. יעקבי: כנור
- (א) רומנס אנדלוזי סרסטה
(ב) שיר האהבה קריזלר
ע"י הפסנתר לקפל ריקליס
- התזמורת
מסקר צבאי חגיגי

מקנזי רוגן

ההתחלה בשעה 8.30 בערב בדיוק

התזמורת לוחמת על הכבוד הלאומי

מתחילת הגיוס לצבא הבריטי ניהלה הסוכנות היהודית מאבק בלתי פוסק לאפשר ליחידות השונות שהוקמו על טהרת המתנדבים היהודיים להופיע בגאון בציון היותם לוחמים יהודים מארץ-ישראל. לאט-לאט ובהדרגה נתקבלו האישורים ובכל רחבי המזרח התיכון נראו כלי רכב ועליהם שמות בעברית (שמות בנות בעיקר) השייכים ליחידות הובלה, יע"ל - יחידה עברית להובלה - יחידות מובילי מים ועוד, ובנוסף קושטו המכוניות גם בסמלי מגן דוד.

COST OF TICKET 250 mls	KOSHER כ ש ר	KITCHEN P R T D	TICKET No.
PALESTINE TRAINING DEPOT			
Regft. No. <i>P/17101</i>			
NAME <i>Bolom BERDITCHEVSKY, Z.</i>			
COY.....			
ADMIN. WING			

במחנה סרפנד (צריפין), הסתיימו שני מאבקים כאלה בהצלחה: סודר מטבח כשר לחיילים יהודים ובוטלה הפקודה שחייבה אותנו ללכת מדי יום ראשון לכנסייה - Church Parade. אבל נותרו בעינם שני איסורים מרכזיים: האיסור על הנפת הדגל הלאומי. הדגל הכחול לבן, והאיסור על נגינת "התקווה". האיסור האחרון נגע בנו ישירות כיוון שמאד התרעמנו על כך שבסיום ההופעה שלנו נוגן רק ההימנון הבריטי God Save the King ונאסר עלינו לנגן את "התקווה".

בביטול איסור זה היתה לנו זכות ראשונים. ומעשה שהיה כך היה: באחד מימי החנוכה הזמנו להופיע במחנה כורדאני ליד חיפה, מחנה גדול מאד ובו הרבה יחידות - יהודיות ולא יהודיות. הכנו תוכנית שכללה כמובן משירי חנוכה ועוד נעימות ישראליות בנוסף לרפרטואר הרגיל. בבואנו למחנה נתברר לנו שהחיילים היהודיים החליטו ל"החרים" את הקונצרט מסיבות שונות וביקשו שגם אנחנו נצטרף לחרם. הסברנו שאנחנו חיילים וחייבים למלא פקודה ושגם עליהם להופיע לקונצרט אבל רמזנו להם שמיד אחרי השמעת ההימנון הבריטי מישהו מהם יתחיל לזמזם בקול רם את נעימת התקווה (לאחר מתן סימן וטון מהתזמורת) כאילו באופן ספונטאני,

התזמורת של הבסליין ניגנה בין
הנאוסים וסיימה את המסיבה כנגינת
ההסנונים.

והתזמורת כולה תצטרף אליו. וכך היה.
מאז נוגנו בצוותא שני ההימנונים ואין פוצה
פה ומצפצף.

אירוע נוסף שהבהיר לבריטים שאין אנו

ככל ה-Natives בשאר מדינות האימפריה, אלא אנשים גאים שאינם נופלים מהם
היה כאשר נצטוונו - בנוסף על הנגינה - לשמש כ"משרתי קצינים", לצחצח נעלים,
להבריק חגור, לסדר מיטה ולהגיש בחדר האוכל. לאחר כמה "תקריות" שכללו שבירת
צלחות וכדומה, נפטרנו מעונשה של צרה זו.

לקראת סוף המלחמה, הלך מחנה צריפין והתרוקן מאלפי החיילים היהודיים שהיו
בו והתזמורת נותרה כגוף יהודי מאורגן יחיד. אין פלא אפוא שכאשר נתבקשה פעולת
מחאה בסרפנד נגד השלטון הבריטי - עשו זאת נגני התזמורת.

כתב על כך בפירוט רב, חברנו צבי זיו:

"המחאה כוונה נגד בואו של הנציב העליון הבריטי, סר הארולד מק-מייקל לסרפנד,
למסדר סיום של קורס קצינים בריטים. הביקור נערך מיד לאחר חיפושי הנשק בקיבוצים
יגור ורמת הכובש וההתמרמרות בקרב היישוב בעקבות פעולות אלו היתה רבה. לארגון
ה"הגנה" נודע מראש על דבר הביקור וכאמצעות נציג ה"הגנה" בסרפנד, ישעיהו אברך,
שפעל במסווה של מנהל הספריה לחייל העברי שנפתחה בעזרת הוועד למען החייל
הוטל על התזמורת, למחות נגד הנציב העליון. מבעוד מועד הודפסו כרוזים בשפה
האנגלית שתוכנם היה בערך כך: "אנחנו, חברי התזמורת הצבאית העברית שנתייצב
מחר למסדר הסיום - עושים זאת אך ורק בשל היותנו חיילים שנשבעו אמונים למלך
הבריטי. עם זאת אנו מוחים בתוקף על יחסו של הנציב העליון ליהודים בארץ ועל
פירוק נשק המגן של עמנו, כפי שנעשה ביגור וברמת-הכובש לפי פקודתו".

הכרוזים הגיעו לידי נציג ה"הגנה" בסרפנד, שהעביר אותם לנציג ה"הגנה" בתזמורת,
שהפעילו את אנשי התזמורת חברי ה"הגנה". במשך הלילה חולקו והונחו הכרוזים על
לוחות פקודות השיגרה ברחבי המחנה, בחדרי האוכל של החיילים, הסמלים והקצינים
ובנאפ"י, הלא הוא השקם הבריטי.

למחרת עמדנו, מצוחצחים ומגוהצים על מגרש המסדרים. הניצוח על התזמורת היה
בידי סרגינט דרורי ובניצוחו פצחה התזמורת בנגינת... "אנו נהיה הראשונים" ועוד
שירים ארץ-ישראלים כיוצא בזה.

המסדר עבר בשלום, פרחי הקצינים ואחריהם התזמורת צעדו בסך והצדיעו לנציב.
נשמנו לרווחה. הנציב העליון הלך בלווית מארחיו לעבר הנאפ"י, אל הכיבוד שהוכן
כיד המלך. בינתיים הובא לידיעת הנציב תוכנו של הכרוז. הוא ביקש לראות אחד
מהכרוזים. הכרוז נמסר לידיו, ולאחר שקרא את תוכנו - נכנס למכוניתו וחזר במהירות
לירושלים.

לשמחתנו, לא באה כל פעולת גמול נגד התזמורת.

הירידה מצרימה

בינתיים נפל דבר. הוכרז על הקמת הבריגדה. מובן מאליו שהשאיפה בקרב חברי התזמורת היתה להצטרף לבריגדה, כי ראינו את עצמנו חלק בלתי נפרד ממנה. למרות מאמצי נציגי הסוכנות ומשה שרת בראשם סירבו שלטונות הצבא לאשר את ההעברה בגלל הסיבה הפשוטה והברורה -

היינו התזמורת הצבאית היחידה בארץ-ישראל. למרות זאת קיבלנו מעין "פרס": איפשרו לנו לצאת למצרים, למחנה האימונים של הבריגדה בג'ניפה. למרות שהבריגדה עצמה כבר היתה באיטליה ונטלה חלק בקרבות נגד הגרמנים.

התזמורת הצבאית של הגדודים

ההזמורת הצבאית של הגדודים הארצי-ישראליים יצאה למחנה האימון נים של החטיבה היהודית הלוחמת במצרים. מספר חבריה 33.

ב- 3 במאי 1945 התייצבנו בתחנת הרכבת ברחובות עם כל הציוד, עלינו על הרכבת, חצינו את מדבר סיני, עברנו את תעלת סואץ והגענו לאיסמעיליה. כאן חיכו לנו שתי משאיות בנות 3 טון כל אחת. על משאית אחת עלו הנגנים ועל האחרת העמיסה חוליית העמסה את ארגזי הכלים והתווים וחשבנו שאנו יוצאים לדרך. מתברר שלא כך היה. הנהג הכושי של משאית הציוד נוכח לדעת שמעמיסים עליה משקל של למעלה מ- 4 טון וסירב לנהוג. רק לאחר שקיבל פקודה מפורשת (ולאחר שהשתכר כהוגן) יצאנו לדרך.

במזלג הדרכים קהיר - ג'ניפה - תל-אל-כביר, פגעה המשאית בטנדר צבאי. נהג הטנדר ניסה לרדוף אחרינו והנהג הכושי הגביר מהירות ונסע כמטורף. אחד החברים מחולית העמסה ניסה להסב את תשומת ליבו של הנהג שיאט קצת את המהירות באמצעות דפיקות על תא הנהג. בתגובה סובב הנהג בחדות את ההגה לתוך שדרת

עצים שעמדה לה בשקט בצדי הדרך ונתקע באחד מהם. אחד הנגנים (זה שדפק על התא) הועף קדימה ונחבל בראשו. עוד כמה נגנים נפצעו קלות. כאשר הגענו למחנה שאמור היה להיות הבסיס שלנו - הרגשנו כמו בבית. הדגל העברי התנוסס מעל

התאונה

לתורן ביתן החזרות שלנו (אנחנו התגוררנו באוהלים) ולפני הכניסה הלבין סמל התזמורת בתוך מגן דוד. מסביב למחנה, במרחב המדברי הצהוב, היו זרועים מחנות של חיילים עבריים. יחידות ה-A.T.S. וה-W.A.A.F., יחידות הובלה והנדסה ועוד.

המבול בא

הופענו כמעט מדי ערב ולפעמים, כיוון שהביקוש להופעותינו היה כה גדול, הופענו פעמים ושלוש ביום.

החודש הוא חודש מאי. גם בארץ ישראל לא יורד גשם בחודש זה ולבטח לא במצרים. והנה - המבול

בא. ביום בהיר אחד, מוטב לומר ביום מעונן אחד, נפתחו ארובות השמים וגשם זלעפות החל ניתך ארצה. הגשם לא נמשך זמן רב, אבל גרם נזקים רבים. ביתן החזרות

ואוהלי המגורים הוצפו ונאלצנו להוציא את המים באתים ובדליים ואת התווים שנרטבו - שטחנו בחוץ לייבוש, על מנת שנוכל להמשיך במשימותינו.

ייבוש תווים בשמש החמה

הגיע יום ה-V.E. Day יום הניצחון על גרמניה הנאצית באירופה. ב-8 במאי נערך מצעד חגיגי

לציון נצחון זה ולתזמורת הותר ללבוש "מדים" כאוות או כראות עיני הנגנים.

"תלבושת חגיגית" למצעד יום הניצחון על הגרמנים

למרות העבודה הקשה ואין סוף ההופעות, מצאנו זמן, בסופי שבוע כמובן, להגיע לעיר היפהפיה איסמעיליה ולשוטט ברחובותיה על גבי אופניים, להעיף מבט בספינת הטיולים של המלך פארוק "מחרושה"

"סוסיהאים על פני המים" - מול איסמעיליה

שעננה באגם מול איסמעיליה, להתפעל מהפירמידות והספינקס בקאהיר, להידחק בתוך טראמים צפופים ו"מריחים" וליהנות מגלידה קרה ומעוגה טעימה בקפה "ג'רובי" הנודע. לחלק גדול מאתנו ה"צברים" היתה זו יציאה ראשונה לחוץ לארץ וטעם היציאה הזאת נשאר בפינו לזמן רב.

ב-23 במאי חזרנו לבסיס בסרפנד עם החלטה נחושה לעשות כל מה שאפשר כדי להצטרף לבריגדה. היו בינינו שניסו לעשות זאת אפילו באופן אישי על-ידי בקשה להשתחרר מהתזמורת ולהצטרף כלוחמים מן המניין לבריגדה (אל נשכח שכל חברי התזמורת עברו סירונות והוכשרו כלוחמים וכנושאי אלונקות), אולם כל הבקשות נדחו. במנישה של נציגי התזמורת עם משה שרתוק (שרת) נמסר להם באופן רשמי כי מסתלים בהעברתנו הקרובה לבריגדה.

על המאמצים שהוכתרו בהצלחה כתב חברנו צבי זיו:

"סאן טרע קט על הקמת הבריגדה, החלו הרוחות לתסוס בקרב החברים. השאיפה להצטרף לבריגדה בערה באש בעצמותינו. ועד התזמורת בראשות החברים מנדל וזיו התקשר לכל מנהיגי היישוב ובראשם משה שרת על-מנת שיעשו את כל המאמצים להעביר את האיטליה גם שלושת השבועות שעשינו בבסיס האימונים של הבריגדה במנישה שבמצרים. אחרי שהבריגדה עצמה כבר הגיעה לאיטליה והשתתפה בקרבות נגד הנאצים, לא השקיטו את הרוחות בקרב החברים. להיפך. ושוב נפגש הוועד עם מנהיגי היישוב ומפקדי ההגנה שרת, גולומב וישראל גלילי, שטחו בפניהם את טענותינו ותבעו מהם בכך תוקף לפעול להעברתנו לבריגדה. ושוב נתקלנו בתשובות מתחמקות: זה לא בידענו, אנחנו משתדלים, המפקדה בקהיר תחליט בקרוב, ועוד תשובות שכאלו. הסבלנות פקעה. אריה טורצקי היה הראשון שהגיש בקשה לעבור מהתזמורת

ולחצטרף לבריגדה (שהייתה זקוקה לתגבורת לאחר האבידות שספגה בקרבות בצפון איטליה), כלוחם מן השורה. אחריו הגישו עוד בקשות כאלו 17 חברים. סרגנט מנדל הגיש, בהתאם לנהל הצבאי את הבקשות לבנד-מסטר פרי. הלה תקע בו עיני עגל ואמר: "איזה חיילים טיפשים אתם אנשי התזמורת. יש לכם את אחד הגיבנים הטובים שכל חייל מהצבא היה שואף אליו ואילו אתם רוצים ורצים לחזית! טפשים".

pal/17101 BSSA BERGITSCHESKY-Z.

24.1.45

P.T.9.

The Major Band- President
P.T.9.

Subject: Application for transfer to the
Jewish Brigade Group.

Sir;

I hereby submit my application
to be transferred to the Jewish Brigade-
Group. I hope that my application will
be granted by your kind permission.

Sir;

BSSA BERGITSCHESKY.

בקשת העברה לבריגדה של צבי זיו

הבקשות נדחו. התזמורת המשיכה בשיגרה: מסדרים, קונצרטים וכו', ובד בבד נמשך הלחץ על המנהיגים. באחד ממוצאי השבת, כאשר החברים מתל-אביב חגגו את מסיבת יום הנישואים הראשון של אורה ומשה אור, "נפרצה" הדלת ואריה טורצקי, שהיה תורן בבסיס נכנס בקול תרועה והודיע: "יש! נוסעים לבריגדה". המשקאות והכיבוד נארו והובאו לבסיס כדי שישמשו אותנו בנסיעה הקרובה לחו"ל.

*

אי-הוודאות בקשר לעתיד, ואולי חסר רצון לשרת בבריגדה היהודית הביאו את המנצח פרי להחלטה לעזוב אותנו. שרביט הניצוח נמסר לידי האמונות של סרגנט שמשון דרורי, שהועלה לדרגת רב-סמל, הפכנו ליחידה עברית במאה אחוזים.

בדרך לבריגדה

שמחתנו הייתה קצת מוקדמת. הוראת ההעברה בוששה לבוא, ואנחנו "ישבנו על הכלים" פשוטו כמשמעו וכססנו ציפורניים. את זמן ההמתנה ניצלנו להעתקת תווים ובכך להעשיר את הרפרטואר שלנו. בנוסף קיבלנו מהמלחינים לברי ופטרושקה יצירות נוספות שהיו לנו מאוחר יותר לעזר רב בהופעות בפני יחידות עבריות.

סוף-סוף הגיעה ההוראה המיוחלת. בשמחה עזבנו את מחנה סרפנד שהיה לנו מעין בית שני כשלוש שנים, הגענו לתחנת הרכבת ברחובות, העמסנו את ארגזי הכלים, התווים והציוד האישי על הקרון שיועד לנו, הרכבת החלה לזוז והחל השלב הראשון בדרךנו אל הבריגדה.

הגענו למחנה המעבר בפורט-סעיד ושם, כרגיל בצבא... מחכים להוראות. כאשר אלו הגיעו, עלינו על ספינת מעבורת שהובילה אותנו לאניה "וולנדס". שם שוכנו באחד המחסנים שהפכו לאולם שינה. כל אחד קיבל ערסל ואם נתמזל מזלו היה הערסל תלוי ליד אחד מפתחי האוורור, אם לאו - נחנק מחום ומאוויר מעופש. מדי פעם ניתנה לנו האפשרות לעלות לסיפון, לשאוף אוויר צח ולהתפעל ממראה הדולפינים החביבים ששייטו לצד הספינה.

על ה"וולנדס"

לאחר הפלגה של כ-5 ימים, טבהם למזלנו הים היה שקט, הגענו לנמל הצבאי של טולון. ירדנו קצת מתנודדים מעל כבש האניה ושמחנו להרגיש קרקע מוצקה מתחת

במחנה המעבר בטולון

לרגלינו. גם כאן לא חיכו לנו כל הוראות להמשך הדרך והועברנו למחנה מעבר בקרבת העיירה הייר. ניצלנו את הזמן לטיולים בסביבה ההררית והתפעלנו מהמדרונות העטויים כרמי יין.

הגיעה שעת התזוזה. עלינו לרכבת ובנסיעה ישירה טולון - פריז - בריסל - אנטוורפן. הגענו לתחנתנו הראשונה בבריגדה, אנטוורפן, מפקדת הגדוד השני.

בבריגדה

אנטוורפן

למזלנו, שכנה מפקדת הגדוד השני, אליה סופחנו, ברחוב בלגיי 3, לא הרחק מתחנת הרכבת, כך שלא נאלצנו לשאת את הציוד למרחק רב. להפתעתנו, גם כאן לא ידעו על בואנו ולא חיכו לנו. לבסוף פינו לנו שתי קומות בבנין. התזמורת התארגנה, והיתה מוכנה להתחיל בפעילות תזמורתית.

ב-1.3.46, התפרסמה בעיתון "החיל", עיתון יומי לחיילים עבריים ההודעה הבאה:

מפקדת הגדוד השני באנטוורפן

ההיענות היתה רבה, והדרישה להופעות הלכה וגברה. כאן קיבלה התזמורת תגבורת של נגנים במקום אלה שהשתחררו או נשארו בארץ בגלל סיבות שונות.

לא עברו ימים רבים וב-6.3.1946 נוגן הקונצרט הראשון של התזמורת באולם הצעירים הנוצרים באנטוורפן, אולם שעבר "גיור" כהלכה כאשר הוטבע עליו סמל הבריגדה.

ההופעה הראשונה של

תזמורת הרנ"מנט הארצישראלי,
תתקיים ביום הרביעי 6 למרץ בשעה 19.00
באולם Y.M.C.A. באנטוורפן.
הכניסה חסוית לאנשי-צבא, לאורחים
הכניסה אסורה.

בחי"ל וביחידות אחרות

על פעולות תזמורת החי"ל

תזמורת הנגרים חינה עתה ליד הנדה ב' באנטוורפן, מניח איזונקיביץ מנהל לנשיא התזמורת, ומנצחה הוא סנט דהיה.

התזמורת כבר מיכנה לפעולה, היא יוסת לרשימת כל יחידות החי"ל על יחידות המשימות בשדותה לפנות לנשיא התזמורת.

התזמורת כוננת בקרבת תזמורת צבאית תזמורת לריקודים ותזמורת מיתרים חיליים המנגנים בכלי רוח יכניו מיתרי יכלו להתקבל לתזמורת, לאחד שיטתו בבחינה. כל מי שמעונין יפנה לספקד שליחתי.

הופעה רדפה הופעה וקונצרט רדף קונצרט. יחידות הבריגדה ויחידות עבריות נוספות חנו בצרפת, בלגיה והולנד ואנחנו חיינו ממש על גלגלים. כאן, על אדמת אירופה,

חשנו גאוה על ההופעות בפני אחינו ניצולי השואה, שהבאנו להם מזמרת הארץ. השתדלנו במידת האפשר להופיע בקהילות היהודיות שהחלו להתארגן מחדש.

התזמורת על גלגלים - מהופעה להופעה

הופעות התזמורת משכו אליהן קהל יהודי חם ונלהב, ולכן בניסוף לקונצרטים יזם חברנו טוביה אילני הקמת תזמורת לריקודים שחבריה היו חברי התזמורת שידעו לאלתר נעימות ריקודים שונות. התזמורת הופיעה מדי מוצאי שבת באולם Y.M.C.A. שהיווה מקום מפגש בין החיילים הארצי-ישראליים והצעירים והצעירות היהודים.

ימי שהותנו בקרב הבריגדה, שהיו לצערנו קצרים מדי, היו לנו הימים המאושרים ביותר בכל שנות שירותנו בתזמורת. תוכניות הקונצרטים כללו בעיקר

אולם הצעירים הנוצרים שעבר "גיור"

יצירות עבריות ויהודיות.
 כאשר השמענו שירי
 הארץ. הצטרפו אלינו
 החיילים בשירה אדירה.
 חלק קטן בלבד היה מורכב
 מיצירות קלאסיות.
 מעובדות לתזמורת כלי
 נשיפה. הבעיות שהיו לנו
 עם ננינת "התקווה"
 בתחילת הדרך נשכחו.

תזמורת הריקודים

הרגשנו שאנחנו נמצאים בתוך אנשים "שלנו".

הגיע חג הפורים ועמו גבר מספר הבקשות להופעות. לא יכולנו לספק את הדרישות
 במשך ימי החג ונאלצנו ליצור את המושגים "פורים מוקדם" או "פורים מאוחר".

נשף פורים

ביום ה', 21 למאריס 1946, בשעה 22
 יערך על ידי הקרן הקימת לישראל נשף
 פורים בהסותו של מפקד החיל בריד
 דיר א.פ. בנימין.
 התכנית ערוכה בידי אנשי החיל,
 בהשתתפות חיה נילדשטיין, והוסחה
 החיל. בתכנית שורה קונצרט נפשי
 תה, רקידים עממיים, מערכונים, חסד,
 אחרי התכנית: רקידים, מוזיקה, נדל
 רת מלכת אסתר.
 הכניסה 50 פראנק לאורחים וחיות
 שולחנות מוזמנים - 100 פראנק.

הופענו לפעמים פעמיים ביום, לימדנו את
 ילדי הקהילות את שירי פורים ובקושי
 עמדנו במשימה. באנטוורפן הופענו פעמיים
 ביום אחד באולם "רובנס פלאס" המפואר.
 לפני הצהרים לנוער, ובערב למבוגרים. במרכז
 התוכנית היו כמובן שירי פורים ושירי
 ארץ-ישראל. אחרי ההופעה לנוער נערכה
 מסיבה ובה חולקו משלוחי מנות לילדים
 כשי מחיילי הבריגדה. נשף פורים גדול נערך
 מטעם הקרן הקיימת ביום 21.3.1946
 בנוכחות מפקד הבריגדה, הבריגדיר בנימין

ובהשתתפות התזמורת. יהודי המקום ניצולי השואה מלאו את האולם עד אפס
 מקום והתרגשו עד כדי דמעות. גם אנחנו התרגשנו אתם. קונצרט דומה נערך גם
 בעיר איינדהובן בהולנד. כאן אירחה אותנו פלוגה 14.

אנטוורפן נמצאת במרחק שעת נסיעה מבריסל ושעתיים מפריז. עובדה זו,
 והתחבורה הנוחה ברכבות, איפשרו לנו לנצל כל חופשה כדי ליהנות ממנעמי
 הערים הגדולות הללו. ביקרנו בקונצרטים, באופרות, במוזיאונים ובארמונות

ורסאי. גם באנטוורפן עצמה היו
 מקומות בילוי למכביר. אך
 המקום המועדף עלינו היה מגרש
 ההחלקה על קרח. דבר
 שבארץ-ישראל לא ראינו כמותו.

נשפי פורים נערכו בשותפות עם הקהי-
 לות היהודיות באיינדהובן ונייסין. נשפים
 נוספים יערכו כנראה ומסטרויכט. באיינדהובן
 הוסיפה התזמורת הצבאית של החיל ונת-
 קבלה כהתלהבות רבה.

העברעיש-יידישע צוגאב-שול - בריסל

**אין זאל "פאטריא"
רי די מארע, 23 - בריסל**

דעם 17 טן אפריל 1946. 8 א.ז. אוונט

אן ארטיסטישער אוונט

געווידמעט דעם יידישן פאלקלאר

סיסן אנטייל פון

**25 ארטיסטן און מוזיקער פון
דער יידישער בריגאדע**

דעם 18טן אפריל 1946. 3.30 א.ז. נ. מ.

**א גרויסער ארטיסטישער
קינדער יום-טוב**

סיסן אנטייל פון

**ארטיסטן פון דער יידישער
בריגאדע**

שני קונצערטס ליהודי בריסל - למבוגרים ולנוער

מסדר בדנדרמונדה

לא מעט ישבנים חבוטים ורטובים קיבלנו שם. באחת הנסיעות לפריז מצא חברנו צבי זיו את אחיו שנותר בחיים והתגורר בפריז.

פורים חלף עבר לו וחג הפסח התקרב. נמסר לנו כי את החג נערוך במחנה ברגן-בלזן יחד עם אלפי העקורים היהודים שהיו שם, ההכנות היו בעיצומן, הוכנו קטעי נגינה וקריאה מתאימים לחג, אך האישור הנכסף לא הגיע.

בחול המועד פסח הופענו פעמיים בפני קהל יהודי - מבוגרים ונוער - בהיכל האופרה הפלמית בבריסל. באחת ההופעות אירעה תקרית מצחיקה. בתוכנית שלנו נכלל קטע מאת המלחין הבריטי קנת אלפורד, מחבר שיר הלכת הנודע "קולונל בוגי". שם היצירה האנגלי The Smithy תורגם לעברית לשם "המפחה". מנחה הערב שמע "מפחה" והבין "מהפכה". דקות ארוכות דיבר על ה־Revolution שחלה בחיי העם היהודי עם הקמת הבריגדה היהודית עד אשר המנצח דרורי העמיד אותו על טעותו.

זמן קצר אחר כך השתחרר דרורי מהצבא וחזר ארצה. בתחנה הבאה שלנו כבר ניצח עלינו מוני ריקליס.

דנדרמונדה

דנדרמונדה, עיירה קטנה ומנומנמת, שוכנת על גדות נהר קטן עטור עצי צפצפה. שוכנו בקסרקטין קטן אשר מספר חדריו לא הספיק לכל אנשי מפקדת הגדוד עם היחידות הנספחות אליה. כאן נתקלנו בפיתרון מקורי לבעיה: מיטות בעלות שתי קומות.

בעיירה זו נוסף לנו תפקיד חדש. כל יום ראשון צעדנו לעבר כיכר העיירה וניגנו קונצרט להנאת התושבים. אבל לא שכחנו את העיקר: הופעות בפני חיילים ובפני יהודים משארית הפליטה. סודר לנו סיור הופעות ממושך בצרפת. הופענו מבורדו ועד קלה ודנקירק ועמדנו נרגשים לפני הריסות ביצורי החומה האטלנטית, קירות הבטון העבים, התותחים המפלצתיים רחבי הקוטר זכר הרוס לשגעון הגדלות של

הקסרקטין בדנדרמונדה - 1995

הקסרקטין בדנדרמונדה - 1945

היטלר. את חגה הלאומי של צרפת, ב־14 ביולי חגגנו בעיר קלה בקונצרט באולם המרכזי של העיר בניצוחו של מוני ריקליס.

מסדר בדנדרמונדה

גנט

אווירת הסוף אפפה אותנו. השמועות על פירוק הבריגדה הלכו והתממשו. חברים רבים, מבוגרים בעיקר, עזבו אותנו וחזרו לארץ על מנת להשתחרר מהצבא. נשארנו קומץ קטן של נגנים והופענו בהרכב מצומצם. התרומה האחרונה שלנו לבריגדה היתה אימון בצעידה של משלחת קצינים, סמלים וחיילים שתייצג את הבריגדה במצעד הניצחון בלונדון.

זהו. תם סיפור תזמורת הבריגדה, אך לא נשלם.

כשהתחתם השתתק - התזמורת הגיעה

אחרית דבר

כשבעה חודשים בלבד אחרי שהגענו לבריגדה - פוזרה התזמורת. אחרוני חבריה נשלחו קבוצות קבוצות ארצה. חזרנו לארץ תוססת, לוחמת ובעיקר מקווה. ב-29.11.1947 הוחלט בעצרת האו"ם על חלוקת הארץ, החלה מלחמת העצמאות. הניסיון שנרכש בבריגדה - וכן בתזמורת - תרם תרומה חשובה בעת הקמת צה"ל. חברי התזמורת לחמו בכל החזיתות וכמה מהם אף נפצעו בקרב.

בשוך הקרבות, בסוף שנת 1948, לאחר הביזיון שבקבלת פני השגריר הסובייטי ירשוב בקריה בתל-אביב בה נוגנו ההימנונים על-ידי תזמורת מאולתרת שהולבשה בחיפזון - הוטלה על עמירן פוגצ'וב, ראש מחלקת התרבות של ה"הגנה" לשעבר, המשימה להקים תזמורת צבאית ראויה לשמה. יחד עם רס"ן יעקב נעים ומשה אור הוקמה תזמורת צה"ל. נגנים מתזמורת הבריגדה נקראו לדגל. מוני ריקליס נתמנה למפקד התזמורת ולמנצח. צבי זיו היה תקופה מסוימת רב-סמל התזמורת. הופעתה האחרונה של תזמורת הבריגדה כתזמורת היתה ב"יום ההתנדבות" בשנת

1955. כל מתנדבי הישוב לצבא הבריטי צעדו ברחובות תל-אביב לבושים בחולצות לבנות ומעוטרים באותות (מדליות) בהם זכו. בראש המתנדבים צעדה, כמובן, תזמורת הבריגדה. מוני ריקליס, שהיה המפקד והמנצח של תזמורת צה"ל צעד בראש תזמורת צה"ל בחולצה לבנה כחבריו לתזמורת הבריגדה. במלאות 45 שנה להקמת תזמורת הבריגדה ו-40 שנה לפיזור התקיים בבית ההארכה של התזמורת הפילהרמונית ביום 22.5.1987 כנס יוצאי התזמורת ובני משפחותיהם. לחלק האמנותי תרמו חברי התזמורת עצמם, וכן בניהם ונכדיהם.

חברי תזמורת וביניהם מוני ריקליס, אליקום שפירא, שמשון דרורי ושמעון שדמי (חיטריק), יעקב מנזה, יצחק בוכמן, יהודה פולצ'ק, צבי טננבאום, רוברט ישראל, משה אור ועוד, מילאו תפקידים ראשונים במעלה בתזמורות שונות בארץ וברחבי העולם. אחדים מהחברים שנתרו בחיים ממשיכים בצורה זו או אחרת לפעול בשטח המוסיקה גם כיום.

וכך נמשך הניגון.

יובל חיים עמידרו (הופנקו). המייסד והמנצח הראשון של תזמורת הבריגדה. נולד בתל-אביב ביום 19.10.1912 למשפחת מוסיקאים. בעלי קונסרבטוריון "שולמית". למד בנימנסיה "הרצל" והשתלם בפריז ובלונדון בניגונה בכינור. בהוראת מוסיקה וכן בניצוח. כיהן כמורה בקונסרבטוריון והיה פעיל ב"הגנה" - בש"י. במלחמת העולם השנייה היה אחראי לאירוח החיילים האוסטרלים מטעם הסוכנות. הופיע כמנצח עם תזמורת הקונסרבטוריון במחנות הצבא הבריטי, התנדב לצבא והקים את תזמורת הבריגדה. פרש מהצבא מסיבות משפחתיות. בצה"ל שירת

כהציון מטה בחטי "קרית" ובמשטרה הצבאית. לאחר מות אביו השתחרר וניהל את הקונסרבטוריון. נפטר בינואר 1961 והשאיר אחריו אישה, בן, בת וחמישה נכדים.

שמשון דרורי. המנצח השלישי של תזמורת הבריגדה

(אחרי הופנקו ופרי) נולד בשנת 1904 באופטוב בפולין ובשנת 1911 עלה ארצה. שמשון למד בירושלים והצטרף לתזמורת המשטרה, ובמקביל ניגן בתזמורת "כינור ציון" בפתח-תקוה והיה למנצחה הקבוע. ניגן בתזמורות שונות בארץ: בתזמורת האופרה, בצוות המוסיקלי של ה"אוהל" ועוד. כמו-כן עסק בחקלאות (גידול וטיפוח עצי הדר). כשהתגייס לצבא הבריטי הצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן הצוצרה ראשון וכעוזר למנצח ובהגיע התזמורת לאירופה היה למנצחה. נפטר בשנת 1989. בניו ונכדיו ממשיכים

בדרום הבן זאב הבת תהילה (באוסטרליה), הנכד ויקי מנגן כאבובן ראשון בתזמורת סנטיאגו בספרד והוא בעל תואר שלישי במוסיקה, נכד נוסף רועי והנכדה טלי.

שלום (מוני) רונלי-ריקליס. נולד בתל-אביב ב-1922. ניגן

ככינור. הצוצרה וקרן. בוגר 16 החליט שהמוסיקה היא ייעודו בחיים. הצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן קרן. ספרן ולבסוף היה למנצחה. סיים את האקדמיה למוסיקה ובתום מלחמת העצמאות הוזמן לשמש מפקד ומנצח על תזמורת צה"ל, שבה הקים את התזמורת הסימפונית. את תזמורת הגדני"ע שזכתה לפרסים בינלאומיים. את תזמורת האקדמיה וכן את התזמורות הסימפוניות של קוסטריקה וסינגפור, זוכה בפרס נשיא סינגפור. עם שחרורו היה מנהל תזמורת קול ישראל ואח"כ היה יד ימינו של זובין מהטה, מנהל מחלקת ניצוח ותזמורת באקדמיה ומנצח אורח בארץ ובעולם. נפטר ב-1994. על מצבתו חרתו אשתו שרה ובנותיו

טלי ואיריס. "מנצח, מחנך דורות מוסיקאים צעירים, מקדם המוסיקה הישראלית".

משה אור (אפשתינ). דור תשיעי בארץ, נולד בירושלים (8.11.1924). למד בבתי ספר דתיים ובישיבת "בני עקיבא". היה ב"בני עקיבא" וב"בית"ר" והצטרף לאצ"ל. בצבא הבריטי נתקבל לתזמורת הבריגדה. במלחמת העצמאות היה רס"ר בחטיבה 7 ולחם בגליל. ממקימי תזמורת צה"ל. ב-1956 הצטרף לצבא הקבע, שירת ב"במחנה" וכקצין חינוך פיקודי. את שירותו סיים כמפקד תזמורת צה"ל. כשהשתחרר, השתלם באוניברסיטת ת"א במקרא ובהיסטוריה של עם ישראל. הצטרף ל"מעריב" ופרש ב-1987. עורך ומתרגם עבור אוניברסיטאות שונות.

ממשיך לנגן בטובה וכותב יצירות לתזמורות כלי נשיפה המבוצעות בתזמורת צה"ל ובתזמורות קרית אונו וראשון לציון. נשוי לאורה ולהם שני בנים, חמישה נכדים.

טוביה אילני, נולד בפולין בשנת 1919 ועלה ארצה בהיותו

בן 4. המשפחה התגוררה תחילה בשכונת נוה צדק ועקב מאורעות תרפ"א עברה לתל-אביב. טוביה החל לעבוד בגיל צעיר כדי לעזור בפרנסת המשפחה ובערב למד הנהלת חשבונות. בהיותו בן 13 הצטרף ל"הגנה". התנדב למשטרת היישובים העבריים בשרון ונפצע בתקופת מאורעות 1936-1939. לצבא הבריטי התגייס לגדודים העבריים לפלוגה 2 וממנה עבר לתזמורת בה ניגן כמתופף. עם השחרור מהצבא הבריטי החל לעבוד כקופאי בקולנוע "מא"י" בחיפה. טוביה לחם בכל מלחמות ישראל וסיים

את שירותו בדרגת רס"ר. מחיפה עברה המשפחה להתגורר בקרית אונו ולבסוף השתקעה בקרית מוצקין שליד חיפה. נשוי לרחל ולהם שלושה בנים ושמונה נכדים.

יצחק בוכמן, נולד בצ'ינסטוכובה שבפולין ביום 22.1.1923

ועלה ב-1924. מגיל 8 למד לנגן כינור בקונסרבטוריון "שולמית". בפרוץ מלחמת העולם השנייה נגנה תזמורת הקונסרבטוריון במחנות הצבא ברחבי הארץ, ושם נולד כנראה רעיון הקמת תזמורת הבריגדה. בהיותו בן 19 התנדב לצבא הבריטי וצורף כחלילן לתזמורת הבריגדה. בתום מלחמת העצמאות, לאחר שסיים את שירותו בצה"ל בחר במוסיקה כדרך חיים. ניגן בהרכבים רבים ברדיו, בטלוויזיה בהקלטות ובתזמורות שונות: הפילהרמונית, האופרה, להקות בלט, מחזות מוסיקליים בהבימה ובקאמרי וכן בקונצרטים מוסברים בבתי הספר עם אשתו הנבלאית עדנה. עם בנו החלילן נעם הופיע בקיבוצים. לעדנה ולו יש בן ובת, נכד ושתי נכדות.

יעקב בן-ארי, נולד ב-1920 בעיר מינשנגלדך בגרמניה. כבר בגיל עשר התחיל ללמוד מוסיקה כלית לפי מסורת משפחתית כאשר הצטרף לתנועת ה"וורקלויטה", החליט לצאת להכשרה כדי לעלות לארץ-ישראל אחר ההכשרה בחוות "וינקל" עבר להולנד ובשנת 1939 קיבל סרטיפיקט בתור סטודנט לטכניון בחיפה, אבל רצונו העז ללמוד מוסיקה הביא אותו לקונסרבטוריון בירושלים. בשנת 1942 סיים את הלימודים, התגייס לצבא הבריטי ונתקבל לתזמורת הבריגדה, כנגן חצוצרה. אחרי גמר המלחמה נהג יעקב לקיבוץ שריד, וביקש להתקבל

כחבר בקיבוץ ולשמש מורה למוסיקה במוסד החינוכי שאז עמד לקום, ואומנם הגשים את רצונו זה בהצלחה במשך 9 שנים. עד למותו ממחלה קשה ב-29 בנובמבר 1955.

אהרן בן-צבי, נולד ביפו ב-10.2.1920. בהיותו ילד עברה

המשפחה לשכונת בורוכוב, בה סיים את ביה"ס העממי. את לימודיו השלים בבית הספר המחוזי בגבעת השלושה ובגימנסיה "בלפור" בתל-אביב. היה פעיל ב"נוער העובד" וב"הגנה". התמסר ללימודי הנדסה ופיסיקה בטכניון ובמכונים הבריטיים וסיים את לימודיו כמהנדס מים. עבד בפיתוח מכון המים בגבעתיים ותכנן את רשת המים של האיזור. המוסיקה היתה אהבת חייו. הוא ניגן בפסנתר והקים את תזמורת הנוער שהפכה לאחר מכן לתזמורת מכבי האש. כן הקים את קבוצת הכדורגל

של "הפועל" גבעתיים התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן קרן. נפטר מדום לב בהיותו בן 39 ביום 27.3.59. השאיר אחריו אישה דינה, שתי בנות ובן.

חנן בנציון, נולד בשנת 1919 בברלין. בירת גרמניה. בשנת

1937 לאחר שעמד בהצלחה בבחינות הבגרות, עלה לארץ-ישראל בין השנים 1937-1941 למד והשתלם בבית המדרש למורים ובקונסרבטוריון למוסיקה - שניהם בירושלים. תוך כדי הלימודים נשא לאשה את מרזי לבית אלסטר. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן טרומבון. החל בשנת 1946 היה מורה ומנהל בביה"ס הריאלי בחיפה (עם הפסקה עקב שירות צה"ל בתקופת מלחמת העצמאות) רכש תואר שני ושלישי באוניברסיטת שיקגו. מ-1965

- מורה וראש החוג לחינוך באוניברסיטת חיפה. בשנת 1968 הקים את המדור לתוכניות לימודים באוניברסיטה. ב-1967 פרש לגמלאות. לחן ולרעייתו שני ילדים ושישה נכדים

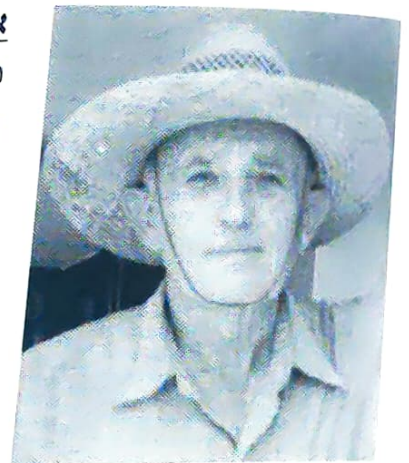

ישראל (שרוליק) גבאי, נולד בשנת 1920 במושב מרחביה שבצפון ישראל. ישראל למד בבית-הספר במושב ובבית הספר בכפר ילדים. את חופשותיו ואת זמנו הפנוי ניצל לעזרת הוריו בעבודות המשק השונות. אהב בעלי חיים וניגדל ברווזים ושפנים למכירה. גינת הירק שטיפח זכתה לשבחים בשל חריצותו ודייקנותו. כשהתבגר - עבד בעבודות חוץ בכפר יהושע וכן בסלילת כביש עפולה - בית שאן, הכל כדי לעזור בפרנסת המשפחה. היה חבר ב"הגנה". ישראל אהב מאוד מוסיקה וניגן בחליל, במנדולינה, במפוחית פה ובאקורדיאון. היה עליו מטבעו

ובשל אופיו הטוב היה במרכז חברת הנוער במושב. בשנת 1940 התנדב לצבא הבריטי ומאוחר יותר הצטרף לתזמורת הבריגדה בה ניגן על קלרינט. נפטר בשנת 1981.

אהרון גורן (גרינבלט), נולד ביום 12.3.1924 במושב

נחלת יהודה. הוריו עלו בשנת 1912 והגיעו, לאחר מלחמת העולם הראשונה למושב, בשנות השלושים. סיים בי"ס יסודי בראשלי"צ והמשיך בביה"ס "מכס פיין". במאורעות 39-1936 הפסיק ללמוד והצטרף ל"הגנה". בשנת 1941 התגייס לנוטרות ליחידת משמרנע. ניגן בתזמורת "הפועל" ראשלי"צ וכשהתגייס לצבא הבריטי הגיע לתזמורת הבריגדה כנגן חצוצרה. כשהשתחרר הצטרף לארגון "נבו" שהקים בכפר-קיש, מושב שיתופי של חיילים משוחררים. עם התפרקות הארגון חזרה המשפחה לנחלת יהודה.

היה אחראי על אספקת המים למושב עד צאתו לגימלאות. הבן ארז, נפל כמ"פ שריון במלחמת יום הכיפורים. נשוי לנעמי ולהם שתי בנות, שני נכדים ושתי נכדות.

רפאל גינגולד, נולד ביום 28.2.1920 בעיירה קוברין אשר

בפולין. עלה לארץ-ישראל בשנת 1936. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה היה בין ראשוני המתגייסים לצבא הבריטי והצטרף בשנת 1940 לחיל המהנדסים המלכותי. שירת במזרח התיכון, עם יחידתו עבר לאירופה ושם הצטרף לתזמורת הבריגדה. כחובב מוסיקה לא החמיץ אף הזדמנות להאזין לאופרות בבתי האופרה באיטליה. בתזמורת ניגן בקלרינט. כלי זה אהב תמיד ובגיל 55 חזר לתחביבו והמשיך לנגן ולהנעים למשפחתו עם צלילי המוסיקה שכה אהב. בשובו לארץ לאחר השחרור התמחה

בתחום עבודות עפר ושימש כמנהל עבודה בחברת "חריש". כמסגרת עבודתו הגיע ליבשת השחורה - לאתיופיה וכן לאירן. לחם בכל מלחמות ישראל. נפטר ב-11.12.1989.

שלמה גליקמן (בן-זאב), נולד בשנת 1908 באלכסנדריה שבמצרים. רכש השכלה יהודית וכללית בביה"ס אליאנס, היה חבר בית"ר ולמד לנגן בקלרינט. ב-1933 עלה ארצה כעולה בלתי לינאלי. היה פעיל ב"הגנה" וניגן במסגרות שונות. היה סוכן בתזמורת האופרה של אדיס דה-פיליפ ולימד מוסיקה בקונסרבטוריון "שולמית". עבד בעירית תל-אביב ובאותו זמן אף נתקבל לתזמורת הפילהרמונית הארץ-ישראלית אך נאלץ לוותר על כך. בתזמורת הבריגדה היה נגן קלרינט ראשון. היה מורה למוסיקה בתזמורת הנוער של רמת-גן. באוניברסיטת בר-אילן

ובמסגרות נוספות. כולל הוראת מוסיקה בהתנדבות לתלמידים במצוקה. נפטר ב-1985. השאיר אשה, דבורה רב בנים: אברהם, חגי ז"ל (שנפל כטייס בצה"ל ב-1964) ודב.

קומס (ממיק) הפטר, נולד ביום 25.2.1925 בקיבוץ

תל-יוסף שבעמק יזרעאל. מילדותו אהב את מרחבי העמק, את בעלי החיים ואת העבודה בשדה, אך מעל לכל אהב מוסיקה והרבה לנגן בקלרינט. היה חבר "הגנה". למרות גילו הצעיר (היה בן 17 בלבד כשהתנדב), התגייס לצבא הבריטי, גויס לפלוגה 26 של ה"באפס" והצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן קלרינט. עם התזמורת הופיע ברחבי הארץ בנגינה בפני יחידות שונות ואתה אף הגיע לאירופה. לאחר שהשתחרר מהצבא הבריטי חזר לקיבוצו תל יוסף, בו המשיך לעסוק בעבודת

האדמה. הקים משפחה והשתתף בכל מלחמות ישראל. נפטר ביום 28.12.1987. השאיר אחריו אשה, שלומית (הבן, איל, נפל במלחמת יום הכיפורים) בת הגר ונכדה גיל.

מרדכי הריס, נולד בשנת 1910 בחברון. כשהצטרפה

טורקיה למלחמת העולם הראשונה, גורשה המשפחה למצרים וכשחזרו, בתום המלחמה, התגוררו בתל-אביב. למד בביה"ס "תחכמוני". בהיותו בן 14 נאלץ לצאת לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה, ולמד את מקצוע הדפוס. הצטרף ל"הגנה" ושירת כנטר. כשהתגייס לצבא הבריטי הצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן קלרינט. עם השחרור גויס ל"הגנה". במלחמת העצמאות נטל חלק כרגם בקרבות בסביבות מודיעין. עבד שנים רבות בדפוס "פלאי" ברמת-גן עד שפרש בשל מחלה. תחביביו היו

מוסיקה, ריקודי עם ותרגילי יוגה ומדיטציה. נפטר בשנת 1990. השאיר אחריו אשה, חנה ושני בנים. הבן השלישי צביקה נפל ברמה הסורית בתקופת מלחמת ההתשה.

צבי זיו (ברדיצ'בסקי), נולד ב- 22.4.1916 בעיר אומן שבאוקראינה. ב-1922 עלה ארצה עם אמו, אחיו ו-3 אחיות, לאחר הפרעות בהן נרצחו לעיניו אביו, סבו וסבתו. סיים ביי"ס יסודי, יצא לעבוד כדי לעזור בפרנסת המשפחה, למד בערבים בתיכון ושנתיים באוניברסיטה הפתוחה במגמת מדעי המדינה. הצטרף להכשרה בנען ונשלח לעבוד בסדום. לאחר 3 שנים חזר לת"א והחל לעבוד ב"תנובה". הקים תזמורת מחניכי תנועות הנוער ואף ניצח עליה. התגייס לצבא הבריטי והתקבל לתזמורת הבריגדה כנגן קלרינט. חזר ל"תנובה" ונבחר ליו"ר ועד

העובדים. בשנת 1950 שירת כרס"ל תזמורת צה"ל והיה קצין הניהול של צריפין. כשחזר ל"תנובה" ניהל 3 מחלקות עד שפרש. נשוי לשושנה, אב לשני בנים וסב ל-5 נכדים.

דב זמיר (זינגר), נולד ב-1908 בעיירה הורוכוב בפולין.

קיבל חינוך עברי בבית-ספר "תרבות" ועלה לארץ כחלוץ בשנת 1926. בשנים 1927-1940 עבד כפועל בנין בירושלים. השתלם בשיעורי ערב כמורה לזמרה. בשנת 1940 הגיע לנתניה והקים את מקהלת הפועלים. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה. לפני היציאה לאירופה הועבר, מפאת גילו, לפלוגה 100 של ה"באפס". אחרי השחרור חזר לנתניה בה עבד במזכירות העירייה עד צאתו לגימלה ב-1975 כמזכיר העיר בפועל. היה פעיל בשטח התרבות, ביצע את חגיגת יובל החמישים לנתניה.

הקים את מקהלת הפועלים, תיאטרון הילדים "סנונית", פרסם ספרי שירה (חלקם לילדים) שהולחנו על-ידו. כן הלחין משירי לאה גולדברג, רחל, ש. שלום ואחרים.

אריה טורצקי, נולד ב-7.3.1922 בעיר פינסק שבפולין.

בחודש נובמבר 1925 עלה ארצה והמשפחה השתקעה בעפולה. החל ללמוד בבית ספר של "המזרחי" בעפולה והמשיך בבית-הספר בכפר ילדים. לאחר שעשה בגרות אקסטרנית התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן אופוניום (בריטון). במלחמת העצמאות שירת בחטיבת "כרמלי" בגדוד 22. לאחר המלחמה סיים את לימודיו בטכניון כמהנדס אזרחי והתקבל לעבוד בחברת "מקורות", ומשם עבר לתה"ל. במסגרת עבודתו נשלח לעבוד במדינות מתפתחות רבות באפריקה ובאסיה.

בין השנים 1973-1982 הקים חברה קבלנית לעבודות אזרחיות (בעיקר בניינים) ואחר-כך חזר לעסוק בעבודות הנדסה. נשוי לשפרה ולהם בת אחת, שני נכדים ונכדה.

צבי טננבאום, נולד ב-1920 למשפחה דתית-ציונית. היה חבר ב"מכבי הצעיר" ועבר ל"שומר הצעיר". ניגן במנדולינה וליווה בניגונו את שירת חבריו. ב-1935 עלה ארצה ונקלט בקיבוץ מרחביה. תוך כדי עבודה בפרדסים למד לקרוא תווים והשתלם בנגינה בחליל. מאוחר יותר הצטרף לקיבוץ יקום וב-1942 התגייס לצבא הבריטי והגיע לתזמורת הבריגדה. עם השחרור חזר לקיבוץ, מונה למנהל מפעל לייצור רעפים, עבד במאפיית הקיבוץ, והיה נהג. עגלון הרפתקן. ב-1950 עבר לחיפה ולימד נגינה בחליל והורה מוסיקה בבתי-הספר. ניגן בתזמורת

סימפונית חיפה. קיבל תואר B.A בחוג למוסיקולוגיה באוניברסיטת ת"א ועבד כמפקח על הוראת המוסיקה במחוז הצפון עד 1983. נשוי לשושנה ולהם בן ובת, 5 נכדים ונינה.

טוביה ירדני (קוצלוב), נולד ב-1908 בעיירה טיזין ברוסיה.

עלה עם משפחתו בשנת 1911 והתיישב במושב עין גנים שליד פתח-תקוה. למד בבית הספר פיק"א ויצא לעבוד על מנת לעזור בפרנסת המשפחה. במאורעות 1936-1939 היה נוטר ושומר על המחצבות במגדל צדק. ניגן בתזמורת כלי נשיפה של עין גנים ומכבי פתח-תקוה. היה בין הראשונים שהתנדבו לצבא הבריטי והתגייס לחיל החפרים. עם יחידתו הגיע ליוון, הצליח להימלט לכרתים ומשם הגיע לארץ-ישראל. הצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן קרן. אחרי השחרור מהצבא, הקים משק פרטי במושב ועזר לאמו האלמנה.

עבד בסווארטיב לחקוקת קרח ובתחנת דלק עד צאתו לגמלאות. עם זאת המשיך לטפח את מישקו במושב עין גנים. נפטר בשנת 1994. השאיר אשה, ציפורה, בן ושלושה נכדים.

רוברט ישראל, נולד ב-1918 6 12 בברלין לאמא

מוסיקאית ולאבא רופא. בן 6 קרא תווים באופן חופשי ובן 8 החל ללמוד נגינה בכינור. הצטרף לתנועת הנוער "קדימה" ואח"כ ל-"WERKLEUTE" בספטמבר 1933 הגיעה המשפחה לחיפה. התקבל לביה"ס הריאלי בחיפה ובמקביל השתלם במוסיקה. וסיים את האקדמיה למוסיקה בירושלים. ב-1942 התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה. במלחמת העצמאות שירת כקשר והיה נצור בנגבה. בהדרכת עדן פרטוש קיבל תעודת הוראה לכינור ולווילולה ומצא את ייעודו כמורה

למוסיקה. שימש נגן ויולה ראשון בתזמורת סימפונית חיפה. מרבה לעסוק בחיבור מוסיקה ובעיבודים שאף נתפרסמו. נשוי לתמר, אב לעפר ולנועה וסבא לטל ולעמית.

משה (מוסה) כבירי, נולד בשנת 1921 בעיר ברנוביץ בפולין. בעירו החל ללמוד בבית-ספר פולני ובשנת 1933 עלה עם משפחתו לארץ. המשפחה השתקעה בתל-אביב. כאן למד בבית-הספר לבנים וסיים את לימודיו בגימנסיה "הרצליה". במקביל למד לנגן בחצוצרה וכחצוצרן נטל חלק בכל האירועים שבגימנסיה. כשהתגייס לצבא הבריטי הצטרף כחצוצרן לתזמורת הבריגדה. לאחר השחרור תכנן לנסוע לארה"ב וללמוד רפואה אך בגלל נישואיו ביטל את הרעיון. השתתף בקרבות מלחמת העצמאות ולאחריה שלח ידו בעיסוקים שונים ולבסוף הצטרף לצבא הקבע. בשנת 1970 פרש מהצבא בדרגת רב סרן וחזר לעסקים פרטיים. נפטר בשנת 1975. השאיר אחריו אשה, אסתר, שתי בנות, בתיה ועירית, ונכדים.

מולה מנדל, נולד ב-3.1.1917 בעיר ברנוביץ שבפולין. למד ב"חדר" ובבי"ס עממי והצטרף לתנועת הנוער היהודי בעיר. בגיל 19 יצא להכשרה בפינסק וכעבור שנתיים עלה בעלייה בלתי ליגאלית לארץ. הצטרף ל"הגנה". היה פעיל בפלוגת הים שהקימה את קיבוץ אפק ועבד בנמל חיפה. ב-1941 התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן טרומבון וכאחראי לסדר ולמשמעת. אחרי השחרור עבד במפעל הבניה של הקיבוץ המאוחד ונתמנה לרכז הבנין של קיבוץ אפק. ניהל את חפירות רשת הביוב במשק, את סלילת המדרכות. את הקמת בריכת המים ושקע כל כולו במפעל "מגון". שירת בהתנדבות במלחמת סיני. נפטר ב-25.2.1996. השאיר אשה, דבושקה, שני בנים ובת ו-7 נכדים ונכדות.

יעקב מנזה, נולד ביום 15.9.1923 בתל-אביב. בוגר גימנסיה "הרצליה" וניגן בתזמורת הגימנסיה. מגיל 7 החל ללמוד נגינה בצילו. ניגן גם בחצוצרה, באבוב ובקורן אנגלית. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי והיה בין הראשונים שהצטרפו לתזמורת הבריגדה. בנוסף על המסדרים והקונצרטים, מצא זמן להשתלם בהרמוניה ובקומפוזיציה. עם שחרורו מהצבא הבריטי הצטרף לתזמורת "קול ישראל" והיה הצילן הראשי בשנת 1956 עבר לתל-אביב ונתקבל כחבר בקבוצת נגני הצילו בתזמורת הפילהרמונית הישראלית. הוא יסד רביעיית כלי מיתר בשם "הרביעיה הישראלית" ואתה הופיע ברחבי הארץ ובספורים באירופה ובארצות-הברית. נפטר בשנת 1987. השאיר אחריו אשה, כבה, שתי בנות ושני נכדים.

דוד פנתי, נולד ב-1922 בברלין ועלה ארצה ב-1933. בוגר הגימנסיה "הרצליה", וזכה בתעודת בגרות ב-1941. בשנים 1942-1946 שירת בצבא הבריטי, בתזמורת הבריגדה. ב-1951 סיים לימודי הנדסה בטכניון בחיפה וזכה בתואר מהנדס פעל כמהנדס ביצוע וכמהנדס ראשי בחברות שונות ושימש כחבר הנהלה באחת מהן. נטייתו למוסיקה התגלתה בהיותו בן שלוש, עת ניגן בפסנתר את כל שירי הילדים לימים למד נגינה בפסנתר ובכנור. ניגן בכלי נשיפה בתזמורת הגימנסיה, טנור וסקסופון - בתזמורת הבריגדה. בצה"ל שירת בחיל הנדסה. בשנים

האחרונות למד באוניברסיטת תל-אביב היסטוריה ומדע המדינה וזכה בתואר ב א במדעי החברה והרוח. נשוי למוניקה, אב לשתי בנות, וסב לארבעה נכדים.

יעקב פדואה, נולד בשנת 1911 בעיר ריגה. היה חבר בתנועת "נוער בורכוב" ובתנועת "החלוץ" ועלה ארצה עם אשתו הראשונה אניה, בצורה בלתי ליגאלית באניה "ולוס" ב-1934. המשפחה השתקעה בהרצליה. עבודתו הראשונה היתה סלילת כביש הרצליה-רעננה. יעקב עבד בחקלאות ובסבלות. בשנת 1942 התגייס לצבא הבריטי, היה ספורטאי מצטיין וייצג את יחידתו בתחרויות ספורט. מאוחר יותר הצטרף לתזמורת הבריגדה כמתופף. אחרי השחרור מהצבא רכש את מסעדת "תנובה" בהרצליה. אחרי מות אשתו נשא יעקב אשה שניה ויחד המשיכו לנהל את מסעדת "תנובה". היה פעיל בחיים הציבוריים של הרצליה ב"הגנה" וב"משמר האזרחי". נפטר בשנת 1987. השאיר אחריו אשה, שרה, שתי בנות וחמישה נכדים.

יהודה פולצ'ק, נולד בשנת 1920 בעיר קוסובה הורה שבצ'כוסלובקיה. לאחר שלמד בבית ספר עממי ובבית ספר תיכון. סיים בית-ספר גבוה למסחר בעיר פראג, בירת צ'כוסלובקיה. בשנת 1939 עלה לארץ-ישראל, התקבל לקונסרבטוריון למוסיקה בירושלים וסיים אותו בהצלחה בשנת 1941. כאשר התגייס לצבא הבריטי הצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן קלרינט. עם שחרורו מהצבא הבריטי השתקע בירושלים ובשנים 1946-1978 ניגן בתזמורת משטרת ישראל. בנוסף היה מורה למוסיקה (קלרינט וסקסופון) באקדמיה על-שם רובין בירושלים.

כמו כן ניהל את הארכיון המוסיקלי של קרוב משפחתו המלחין ירומיר וינברגר (JAROMIR WEINBERGER) נשוי לעליזה ולהם בת רות, בן מיכאל וארבעה נכדים.

משה קוריזקי, נולד בשנת 1914 בעיר סונצ'יאן, פולין. בן 7 החל ללמוד ב"חדר", המשיך בבית ספר "תרבות" ובגימנסיה באידיש. נתקבל לסמינר למורים פולני וממנו עבר לקיבוץ הכשרה. היה חבר ב"החלוץ הצעיר", הצטרף לתנועת "החלוץ" והיה פעיל בתנועה הציונית. למד לנגן בחצוצרה ובאורגן וניגן בתזמורת "החלוץ". היה שוער בקבוצת כדורגל. שירת בצבא הפולני ובשנת 1936 עבר לביאליסטוק ולמד את מלאכת האריגה. עלה לארץ בשנת 1942 והצטרף לתזמורת הבריגדה כנגן חצוצרה. לאחר השחרור הקים משפחה ופתח חנות למוצרי סידקית.

ניגן בתזמורת צה"ל (כאיש מילואים), בתיאטרון "אוהל" ובתזמורת "הפועל" פתח תקווה. נפטר בשנת 1993 ממחלה. השאיר אחריו אשה, שתי בנות, בן ונכדים.

שמעון שדמי (חיטריק), נולד ביום 13.6.1899 בעיירה ליוזנה

שברוסיה. למד ב"חדר" ובגיל 13 "חזר בשאלה". בן 12 החל לנגן בתזמורת מכבי אש שבעיירה. בן 15 עבר לעיר יקטרינסלב, למד 3 שנים ארכיטקטורה והצטרף לתזמורת בצבא האדום. בתום המלחמה הצטרף ל"החלוץ" ועלה ב-1921. עבד ברחובות ובדגניה וב-1924 הצטרף לקיבוץ תל-יוסף. עסק בייבוש ביצות העמק ולבסוף עבד במאפייה שנים רבות. ב-1926 הקים את תזמורת "הפועל תל-יוסף". התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה. עם השחרור חזר לקיבוץ ולעבודה במשק ובניהול התזמורת. בגיל 52 הפך את הוראת הנגינה

וניהול התזמורת למשרה מלאה, הקים תזמורת בעפולה ולימד תלמידים רבים. אשתו אילה נפטרה שנים לפניו. נפטר ביום 23.4.1988 והשאיר אחריו שתי בנות ובן.

אליקום שפירא, נולד ב-27.12.1926 בפתח-תקוה ורכש

השכלתו בגימנסיה "אחד העם". התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתזמורת הבריגדה. אחרי השחרור למד מוסיקה אצל א.א. בוסקוביץ, התגייס לפלמ"ח והיה האקורדיוניסט של להקת הצ'יזבטרון. אחרי מלחמת העצמאות זכה בתחרות למנצחים מטעם התזמורת הפילהרמונית הישראלית. בוגר ביה"ס הגבוה למוסיקה "ג'וליארד" בניו יורק. היה עוזר למנצח ברנשטיין בתזמורת של ניו-יורק, מנצח משנה בתזמורת של בולטימור ומנצח ראשי בתזמורות של מלמה, אדלייד וארנהיים, וכן מנצח

אורח בתזמורות ובתי אופרה באירופה, ארה"ב אוסטרליה ויפאן. אשתו הראשונה, ברניס, נפטרה בשנת 1976. בנם יונתן, נמצא בארה"ב. נשוי לסוויטלנה ומתגורר בלונדון.

יחזקאל תפוחי (יבלונקה), נולד בשנת 1914 בעיר ביאליסטוק בפולין. עלה לארץ בהיותו צעיר לימים והשתקע בחדרה. בשנת תרצ"ז, כשפרצו מאורעות הדמים תרצ"ז-תרצ"ט (1936-1939), התגייס כנוטר למשטרת היישובים העבריים. במלחמת העולם השנייה התגייס לצבא הבריטי והצטרף לתימורת הבריגדה כנגן קרן. איש שמה וטוב לב תכון תמיד לעזור. בשנת 1943 הכיר את שתשה ויחד הקימו בית לתפארת ביד אליהו. יחזקאל המשיך בבנין הארץ בעבודתו בסולל בונה כמנהל עבודה. בנו יצחק יזק שנקרא על שם אחיו שנפל במלחמת

העצמאות היה טייס בחיל האוויר ונפל בשנת 1974 בחזורו מתקיפה בסוריה. יחזקאל נפטר משברון לב בשנת 1978. השאיר אישה שושנה, בת, מרים, שני נכדים ושתי נכדות.

לצערנו, לא הצלחנו למרות המאמצים הרבים שהשקענו ליצור קשר עם החברים הבאים או עם בני משפחותיהם, ולכן אין תולדות חייהם ותמונותיהם מופיעים בעמודים הקודמים.

עם זאת, הם היו חברים מלאים ושותפים נאמנים לכל המסופר בחוברת.

ואלה שמותיהם:

בנימין אבוטבול, יוסף אלדג'ימוב, אברהם בן-בסט, ישעיהו (שייקה) ברוזל, הלל ברקוביץ, נחום דקל, יעקבי, לוצקי, יששכר מירון (מיכרובסקי) ושלמה (סבר) רוביץ.

התזמורת במסיבת חנוכה של ותיקי מלחמת העולם הראשונה

התזמורת במסיבה עם הקהילה היהודית בבריסל

התזמורת בהופעה בפני תלמידי בתי הספר היהודיים בבריסל

